

mezinárodní politika

1 > 2021

České předsednictví
v Radě EU: priority a cíle

04 Kulatý stůl: ČR a EU 08 České předsednictví - druhá zmařená šance na obzoru 10 Předsednictví nechtějme jen přežít 12 Rozhovor s Věrou Jourovou 14 Evropská unie a veřejné mínění 17 Vstříc průmyslové strategii pro Českou republiku a Evropu 20 Vztahy mezi Evropskou unií a Afrikou 23 České předsednictví na vlně evropské klimatické politiky 26 Zahraniční politika jako tradiční silná stránka ČR 28 Předsednické trio Francie, České republiky a Švédska 30 Supervelmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne 32 Jednotná evropská zemědělská politika

Editorial   Vážení čtenáři, první letošní *Mezinárodní politikou* otevíráme další ročník tištěných, tematicky zaměřených čísel. Když jsme se loni rozhodli obnovit vydávání tištěné podoby časopisu, netušili jsme, že máme před sebou tak složitý rok. Pandemie, uzavírání hranic, pracovišť, škol a všeho života vůbec rozhodně nepřispělo našemu ambicióznímu projektu, nicméně i přes všechny překážky se nám podařilo navázat na mnohaletou tradici. Jsem ráda, že vám mohu představit další *Mezinárodní politiku*, tentokrát věnovanou důležité události: blížícímu se předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. → *Z krize musíme vyjít posílení, reformovat veřejné instituce, u kterých COVID-19 obnažil omezenou schopnost správy věcí veřejných, a připravit se na výzvy budoucnosti spojené s příchodem zelené a digitální ekonomiky.* Jako již tradičně naši autoři nabízejí široké spektrum názorů a analyzují rozmanitá témata. Věřím, že vám tato mozaika přinese zajímavé čtení.   Tereza Soušková

Kulatý stůl: České předsednictví v Radě Evropské unie

Předsednictví v Radě EU čeká Českou republiku v druhé polovině roku 2022. Jeho podoba vyšle signál, nejen jak nás budou do budoucna vnímat naši evropští partneři, ale i jak česká veřejnost bude přistupovat k Evropské unii. Oslovili jsme proto pět odborníků napříč obory, kterých jsme se ptali, jaké hlavní priority by si české předsednictví mělo vytknout a jak hodnotí působení ČR v Evropské unii. Účast přijali: Kateřina Davidová, Ondřej Ditrych, Edita Hrdá, Jan Míča a Aneta Zachová.

Kateřina Davidová je výzkumnou pracovnící v Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM a zároveň působí v Centru pro dopravu a energetiku. Ve své práci se zabývá evropskou klimatickou a energetickou politikou a její implementací v České republice.

Ondřej Ditrych je ředitelem Ústavu mezinárodních vztahů. Mezi oblasti jeho odborného zájmu patří terorismus a revoluční násilí v globální politice, evropská bezpečnost, etnopolitické konflikty v postsovětském prostoru a globální trendy a jejich předpovědi.

Edita Hrdá je vedoucí Stálého zastoupení ČR při EU a stálou představitelkou ČR ve výboru COREPER II. Od roku 1992 působí v české diplomacii, zastávala pozici velvyslankyně ČR v Argentině a Paraguayi. V letech 2011–2015 působila jako Stálá představitelka ČR v OSN v New Yorku. Mezi 2015–2020 byla vrchní ředitelkou pro Ameriku Evropské služby pro vnější činnost.

Jan Míča působí od roku 2016 v Sekci pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, kde od roku 2018 vede Oddělení evropské digitální agendy. Spolupodílí se na realizaci vládního programu Digitální Česko a zabývá se jednotným digitálním trhem EU.

Aneta Zachová je šéfredaktorkou serveru Euractiv.cz, zpravodajského webu zaměřeného na dění v Evropské unii. V rámci doktorského studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně se věnuje tématu evropské integrace.

1/3 — Jaké jsou podle Vás tři hlavní priority, kterým by se české předsednictví v Radě EU mělo věnovat a proč?

Kateřina Davidová: Z mého pohledu budou v druhé polovině roku 2022 zásadní dvě priority: zvládnutí v té době již probíhající hospodářské obnovy evropských ekonomik zasažených pandemií koronaviru a finalizace evropské klimatické legislativy spojené s naplňováním Zelené dohody, která má za cíl navést EU na cestu ke splnění svého nového emisního cíle pro rok 2030 a dát jasnou podobu tzv. zelené transformaci. Časově to vychází právě tak, že v průběhu českého předsednictví by celý tento nový legislativní balíček, který bude Komisí představen v červnu letošního roku, měl být dokončován a schvalován členskými státy. Pro Českou republiku je to šance jak ukázat, že nejsme v evropské klimatické politice jen černí pasažéři, ale že můžeme do společného projektu také něčím přispět. Třetí prioritou by se pak měla týkat probíhající digitální transformace a jejího zvládnutí tak, aby v Evropě nenarostly sociální nerovnosti, jež se už tak v důsledku pandemie budou zvyšovat.

Ondřej Ditrych: V popředí by určitě mělo být téma resilience (odolnosti). Evropská unie se bude muset po pandemii nadechnout. Neměla by ale jenom opravovat, a členské státy by měly odolat pokušení využít společných prostředků na obnovu k zalepování děr v národních rozpočtech. Z krize musíme vyjít posílení, reformovat veřejné instituce, u kterých COVID-19 obnažil omezenou schopnost správy věcí veřejných, a připravit se na výzvy budoucnosti spojené s příchodem zelené a digitální ekonomiky. Resilience však svádí k defenzivnímu pojetí: opevňování před hrozbami. Unie ale musí být aktivní v hledání svého místa ve světě a proměňovat prostředí, ve kterém se nachází, v souladu se svými zájmy a hodnotami. Česká republika by měla využít předsednictví – i v době před jeho zahájením – k tomu, aby ho obohacovala i naším pohledem na věc. Uspořádat vztahy s vnějším světem, efektivně pomáhat rozvojovou spoluprací ostatním, aby mohli vést důstojný život ve spravedlivé společnosti, a podporovat modernizaci multilaterálních institucí, jež jsou podmínkou naší bezpečnosti a prosperity. Třetím tématem, které se váže k předchozímu, je politika sousedství a rozšiřování. Je to naše dlouhodobá priorita a nemusíme tedy vynalézat kolo. Jenom ho snad trochu oprášit a nabídnout sousedům, aby se na něm, pokud chtějí, mohli svěřit k lepší budoucnosti.

Edita Hrdá: V současné chvíli jsou priority českého předsednictví v Radě EU předmětem diskuse na úrovni jednotlivých resortů. Myslím si ale, že dnes ještě nejsou vysloveny všechny otázky, na které se naše předsednictví bude muset snažit hledat odpověď. Máme rámcovou představu, jsou stanovena východiska k těmto prioritám a pracujeme s pěti základními okruhy: Evropa propojená vnitřním trhem, moderní a prosperující, Evropa silná a bezpečná, Evropa zdravá a udržitelná, Evropa soudržná a solidární a Evropa chytrá a kreativní. Z nich vzejdou konkrétní témata, z nichž některá budou označena za „klíčová“. Ve výčtu se může objevit digitalizace, posílení role EU ve světě nebo ochrana klimatu, zdraví, posílení politiky soudržnosti, trh práce fungující pro všechny či vzdělávání jako faktor pro posílení konkurenceschopnosti. Při konečném výběru půjde o to skloubit naše dlouhodobé národní priority, ale i očekávání, s aktuální prací Evropské komise, jako je např. digitální a zelená tranzice, klima nebo téma zdraví. V tomto kontextu to jistě budou v první řadě dopady pandemie, které budeme v roce 2022 nepochybně stále vnímat, stejně jako jedna z dalších priorit – ekonomické oživení.

Jan Miča: V oblasti digitální agendy aktuálně řadíme ke klíčovým prioritám pro české předsednictví budování infrastruktury, rozvoj rámce pro digitální služby či podporu nových technologií, jako jsou umělá inteligence, blockchain či kvantová komunikace. S podporou rozvoje nových technologií úzce souvisí i budování udržitelného digitálního ekosystému, které je pro ČR dlouhodobou prioritou. Českým i evropským podnikům musí být možnosti pro jejich digitální transformaci představeny srozumitelně. V případě infrastruktury se pak bavíme jak o samotném budování sítí 5G, tak i o jejich bezpečnosti. Jde ostatně o oblast, v níž je ČR na úrovni EU aktivní, a to se určitě promítne i do programu našeho předsednictví. Navíc, nejen lekce z období pandemie nám ukázaly, že bez kvalitního kybernetického zabezpečení jsme více zranitelní. S největší pravděpodobností se našeho předsednictví dotkne i vyjednávání pravidel o digitálních službách představených koncem minulého roku.

Aneta Zachová: Česká republika by se měla zaměřit na témata, ve kterých si je jistá, má v nich alespoň nějakou tradici a bude schopná je rozpohybovat či přinést řešení. Jedním z takových témat je posilování jednotného vnitřního trhu, resp. odstranění stávajících bariér. Bohužel, kvůli hlasování Poslanecké sněmovny ČR o kvótách na české potraviny jsme sami tuto důležitou agendu podkopali, doufejme však, že návrh čeští zákonodárci smetou ze stolu a že nám tento přešlap ostatní partneři v Evropě odpustí. Druhým tématem by měla být tradiční doména české zahraniční politiky, tedy rozšiřování EU. Soustředit bychom se měli na země západního Balkánu i Východního partnerství. Mohli bychom aktivně pomáhat státům se zájmem o vstup do EU a podílet se na odbourávání sporů mezi členskými státy EU a některými jejich sousedy – příkladem je táhlý spor mezi Bulharskem a Severní Makedonií. Třetí prioritou by mohla být energetická bezpečnost, kde bychom mohli navázat na řešení plynové krize, jež nám spadlo na hlavu při prvním českém předsednictví v roce 2009.

2/3 — Jak obecně hodnotíte působení České republiky v Evropské unii? Daří se ČR efektivně artikulovat svoje požadavky na unijní úrovni?

Kateřina Davidová: Bohužel musím říct, že toto se České republice dlouhodobě nedaří. Řekla bych, že problém je často už v tom, že ČR nemá své požadavky jasně definované a při vyjednáváních se pak snadno přikloní např. na stranu ostatních zemí Visegrádské čtyřky, i když naše vlastní zájmy jsou jinde. Je to dobře vidět třeba v klimaticko-energetické politice. Tam je česká pozice dlouhodobě velmi konzervativní, velmi blízká té polské, ačkoli naše situace se za posledních několik let značně změnila. Například v otázce přechodu od uhlí na obnovitelné zdroje již nemá smysl snažit se bránit vyšším evropským cílům, ale naopak využít toho, že Evropa chce jít tímto směrem a je ochotná nám na dekarbonizaci a modernizaci naší ekonomiky dát štědrou podporu. Chytřejší vyjednávací pozice by nám mohla zajistit mnohé výhody do budoucna, ale zatím se bohužel držíme spíš zajetých kolejí, což je ve výsledku kontraproduktivní.

Ondřej Ditrych: Když jsme se dlouhým pochodem k institucím „vrátili do Evropy“, zjistili jsme, že to není žádná utopie („nemísto“), ale velmi konkrétní místo, ve kterém se musíme orientovat. A ani po více než patnácti letech v EU se nám to moc nedaří. Nepřispívá k tomu, že ne vždy působíme jako spolehlivý a předvídatelný partner. Na jedné straně třeba usilujeme o liberalizaci, odstraňování bariér a dvojích standardů jednotného trhu, potom ale vymyslíme kvóty na české potraviny. Ani tady nemusíme přitom vynalézat kolo, jenom mít jasné a čitelné pozice, robustní sběrnou a analytickou kapacitu pro dobrou orientaci – o dění v Bruselu, ale i pozicích členských států –, funkční nadresortní koordinaci na Úřadu vlády ČR a dobré propojení s nezávislou expertizou pro evidence-based pružný policy making. Být kverulant a stěžovat si, že nic neprosadíme, nebo rovnou nadávat na bruselský diktát je provinčně pohodlné. Pálíme tím ale příležitosti a směřujeme ne do integračního jádra, jak bychom měli, ale spíš na jakousi beznadějnou periferii.

Edita Hrdá: Působení ČR v EU by asi měli hodnotit spíše naši partneři. Ať už ti, se kterými v Bruselu zasedáme v pracovních skupinách, v rámci Výboru stálých zástupců, v jednotlivých formacích Rady, nebo ti z vlád ostatních členských států EU. Na Stálém zastoupení pracuje tým expertů, kteří jsou v pravidelném kontaktu s příslušnými resorty a pro správnou artikulaci našich požadavků v rámci EU má Stálé zastoupení v Bruselu vždy k dispozici mandát, jenž stanoví českou pozici. Naším úkolem je ji objasňovat a hájit, snažit se o co nejlepší realizaci našich stanovisek a připomínek, které dlouhodobě a konzistentně berou v potaz a sledují české zájmy v EU. Ze své dosavadní zkušenosti mohu říci, že ČR na všech úrovních vystupuje aktivně a je své pozice či požadavky schopna dobře a efektivně artikulovat. Mnohdy také vytváříme koalice obdobně smýšlejících zemí, což nám pomáhá při vytváření většinového názoru.

Jan Míča: Myslím, že si ČR v digitální agendě EU vybudovala dobře fungující partnerství a koalici napříč různými tématy. Vzhledem k často se měnícím tématům digitální agendy je udržování těchto partnerství složitější, avšak díky zkušenostem a flexibilitě kolegů na ministerstvech, Úřadu vlády ČR i Stálém zastoupení v Bruselu nebo NÚKIB se nám daří na překotný vývoj v této oblasti efektivně reagovat. Česká republika je rovněž velmi aktivní v neformálních uskupeních vznikajících v oblasti digitální agendy. Jedním z nich je např. uskupení států Digital9+, kterého

se účastníme od jeho založení v roce 2016 a díky němuž můžeme společně s partnery ze stejně smýšlejících států formulovat naše pozice k tématům, jako jsou třeba umělá inteligence, rozvoj digitálních služeb nebo strategické priority v digitální agendě. Určitě je nutné podotknout, že ČR je slyšet i díky aktivnímu nasazení našeho byznysu a asociací, jež mají v Bruselu svá zastoupení a dokážou díky svým kanálům napřímo prosazovat svoje požadavky.

Aneta Zachová: Česká republika se učí být relevantním hráčem na evropském poli a troufám si říct, že se jí to daří čím dál tím lépe. Pořád ale máme před sebou dlouhou cestu. V Bruselu má ČR řadu skvělých diplomatů, kterých by si vláda měla více vážit. Přeci jen to jsou oni, kdo odvádí mravenčí práci během náročných vyjednávání, navíc občas musí nahrazovat ne vždy aktivní ministry. Bohužel, ne vždy je v čele ministerstva člověk schopný vést vyjednávání na evropské úrovni, což je velká škola. Premiér by měl při výběru ministrů myslet na to, že se členové vládního kabinetu mohou aktivně podílet na prosazování zájmů ČR v Evropě a plně toho využít. Česká republika se také v současné době až příliš hledá ve spolupráci se zeměmi Visegrádské čtyřky. Měla by se z toho vymanit a hledat partnery napříč Evropou, požadavky ostatních zemí V4 se totiž ne vždy shodují s těmi českými. Také bychom neměli zapomínat na to, že jen pokud budeme mít jasné formulované požadavky na domácí scéně, jediné tehdy je můžeme efektivně prosazovat na půdě evropské. Nyní je to tak, že ČR v řadě otázek zkrátka nemá jasno a čeká, jaké návrhy a jaká řešení přijdou z Bruselu. A to je špatně.

3/3 — Jakou roli by Česká republika měla hrát v budoucí regulaci digitálního prostředí v Evropské unii?

Kateřina Davidová: Česká republika by měla podpořit snahy EU o regulaci velkých digitálních firem. Big tech společnosti už neposkytují pouze platformy pro komunikaci o politickém dění, ale díky své obrovské síle se z nich stali samostatní političtí hráči. Zrušením účtu Donalda Trumpa na Twitteru to celé vygradovalo, ale ta problematická situace tu byla už několik let a je třeba, aby státy a mezinárodní organizace tento problém řešily. Politika, jako věc veřejná, by neměla být tak silně závislá na akcích pár soukromých společností. Tyto firmy mají k dispozici obrovské množství dat, která bez regulací, jako je např. GDPR, mohou být snadno zneužita. Je také důležité, aby politici vysvětlovali, že regulace big tech (např. sociálních sítí) není zásahem do svobody slova, ale naopak ochranou spotřebitelů-občanů před koncentrovanou silou nadnárodních korporací. S tím se pojí i otázka daňových úniků těchto korporací. Evropská unie kvůli nim přichází o miliardy, které budou právě v době ekonomické obnovy třeba. I v tomto ohledu by Česká republika měla snahy Evropské unie o zpřísnění pravidel podpořit.

Ondřej Ditrych: Digitální agenda bude v EU jednou z naprostých klíčových oblastí, kde potřebujeme unijní, ne národní přístup. Digitální sféra je novým plánem mezinárodní politiky, prostorem kybernetické války, mediální reprodukce politického násilí nebo šíření fake news snižujících důvěru ve veřejnou správu. Státy ho mohou zkoušet ovládnout a kolonizovat. To je imperiální a nerealistický přístup. Nebo mohou outsourcovat kontrolu technologickým obřím, kteří budou suverénně rozhodovat o pravidlech globální digitální komunity – i kdo do ní bude vůbec patřit a kdo ne. To je přístup neoliberálně naivní a nebezpečný. Komise jde správnou třetí cestou: nastavit jasná pravidla, a někdy i neformální (např. upraveným code of conduct v oblasti dezinformací). Cílem není vláda, ale spíš participativní správa, transparentnost – třeba víc vzhledu do fungování algoritmů sociálních sítí –, a udržení podmínek pro fungování kvalitních médií. Je to samozřejmě velmi citlivé téma. Víme, že sociální sítě ovlivňují lidská rozhodnutí, i ta politická: směřují pozornost nějakým směrem a strukturují možnosti naší volby (choice architectures). Digitální a mediální regulace ze strany státu nesmí omezovat politickou debatu, svobodu rozhodování a názorovou pluralitu, to jsou základní hodnoty otevřené společnosti. I za cenu toho, že v demokracii je svoboda i svobodou blábolit.

Edita Hrdá: Digitální trh je nesmírně důležitý. Česká republika má pověst země, která dlouhodobě prosazuje, aby se legislativa EU dívala do budoucnosti a usnadňovala pohyb na vnitřním trhu, a to včetně digitálních služeb. Uvědomujeme si, že regulatorní rámec EU je třeba aktualizovat, aby adekvátně chránil i uživatele digitálních služeb, je třeba jej „motivovat“ k inovacím, ale zároveň bude důležité jej do jisté míry omezovat, tedy vhodně a citlivě tuto oblast regulovat. A zde bychom měli být ostražití, ale neměli bychom potlačovat kreativitu, která jediná může rozvoj digitalizace přinášet.

Jan Míča: Česká republika dlouhodobě přistupuje k regulaci digitálního prostředí liberálně a lze předpokládat, že tento přístup budeme uplatňovat i v rámci výzev, které před námi s rozvojem digitální ekonomiky a společnosti stojí. Není v našem zájmu přeregulovat tržní prostředí a bez jasných selhání trhu naše podniky a občany zatěžovat, ať už administrativními, právními či

personálními požadavky. Proti takovým snahám v Unii dlouhodobě vystupujeme a v tomto smyslu bude ČR přistupovat i k aktuální či budoucí legislativě, jejímž cílem musí být z našeho pohledu hlavně srozumitelnost. Zároveň je pravděpodobné, že vzhledem k mnohem častěji objevujícím se protekcionistickým tendencím bude ČR stát na straně zemí kladoucích důraz na otevřenost globální ekonomiky. Diskuse o autonomii nebo suverenitě, jež mohou vést k postupnému uzavírání EU od zbytku světa, bude bezesporu významná v agendě EU po několik dalších let.

Aneta Zachová: Česká republika by měla při regulaci digitálního prostředí v EU hrát svou tradiční roli zastávce silného vnitřního trhu. Volný tok dat jako pátá svoboda jednotného evropského trhu je jedním z témat, které by ČR mohla promítnout do svého předsednictví – do již zmíněné priority prohlubování vnitřního trhu. Česká republika by pak mohla vnést rozumný a kompromisní hlas do debat o regulaci digitálních gigantů, jako je Google, Facebook či Twitter. Evropská komise zveřejnila své návrhy v prosinci 2020, což znamená, že by legislativu mohlo uzavírat právě české předsednictví v druhé polovině roku 2022. Každopádně, ČR by si mohla v jistých oblastech uklidit před vlastním prahem – dokud nebudeme mít dostatečnou úroveň digitalizace státní správy a vzdělávání, snaha ČR být digitálním lídrem na evropské úrovni bude vždy pokulhávat. Státní správa se má co učit, zejména od soukromého sektoru. ●

Komentář: České předsednictví, státní správa a politická reprezentace: druhá zmařená šance na obzoru

Petr Kaniok

Předsednictví Rady EU bývá v takřka 95 % zasazováno do unijního kontextu – jak a zda daná země posune legislativní agendu EU či jak dokáže jménem Rady vyjednávat s institucemi EU. Zbývající dvacitina, která zůstává na domácí souvislosti, je zpravidla vyčerpána výší rozpočtu, dohadováním politiků o smyslu předsednictví. Zapomíná se přitom na to, že dobře nastavené a uchopené předsednictví je obrovskou vzdělávací školou pro politickou reprezentaci a státní správu dané země.

V českém případě je to možná dobře. Přípravy druhého českého mandátu totiž zavdávají důvod k obavám hraničícím s jistotou, že stejně jako v případě mandátu z první poloviny roku 2009 půjde o zmařenou šanci, po které zbyde sotva pachuč. Rozdíl je snad v tom, že před prvním předsednictvím dělala tehdejší politická reprezentace vše pro jeho úspěch a snad i budoucí použití získaných zkušeností, nyní vláda se chová přesně naopak, a jakýkoliv přesah předsednictví ignoruje.

Proč je předsednictví důležité?

V čem vlastně spočívá výše zmíněná vnitropolitická síla předsednictví a jak ji lze vyargumentovat? Za prvé, předsednickou empirií. Řízení Rady EU a jejich struktur je komplexní úkol, který předpokládá perfektní logistiku, komunikaci a schopnost vyjednávat. Zvláště na nižších úrovních Rady, typicky ve formátu pracovních skupin, všechny tyto úkoly (a nejen je) vykonávají diplomaté a úředníci z ústředí. Jinak řečeno, během předsednic-

tví se musí evropské politice věnovat mnohem více nepolitických aktérů (a to nejen z bruselského stálého zastoupení), k čemuž potřebují patřičné know-how. Při rozumném postupu politické reprezentace si toto know-how mohou udržet, rozvíjet jej a zkvatitňovat tak evropskou politiku dané země.

Za druhé, na vnitropolitický socializační a edukativní potenciál upozorňuje také odborná literatura. Zvláště na datech získaných z mandátů států, jež předsednictví vykonávaly po tzv. východním rozšíření, se ukazuje, že evropsky orientovaná státní správa zemí typu Slovinska, Polska či pobaltských zemí získala zkušenosti s předsednictvím zásadní impuls v podobě znalostí, kontaktů a sociálního kapitálu. Kromě lidského rozměru se pak předsednictví v řadě případů projevilo úpravou či reformou koordinačních systémů evropské agendy. Rovněž tento efekt potvrzuje několik studií, které se výzkumu národní koordinace věnovaly.

Kromě předsednické reality a odborné reflexe je další věcí také skutečnost, že každé předsednictví – a příprava na něj – utváří

samo o sobě viditelný kontrast běžnému přístupu států k evropské integraci. Ten je, navzdory oficiálním politickým prohlášením o významu evropské integrace, obecně spíše defenzivní a reaktivní. Skutečnost, že evropská agenda nepředstavuje hlavní či aspoň důležité téma pro politiky, se týká zvláště zemí středo- a východoevropského regionu. To se samozřejmě reflektuje také v péči o personál, který se ve státní správě agendě EU věnuje. V běžných letech je minimální a udržovací, což ale na kvalitní zvládnutí komplexní a neustále se měnící situace v EU nestačí. Předsednictví a příprava na něj znamená ve všech případech mobilizaci. A tou také je, neboť úplnou ostudu se nechce vystříhnout ani nejkoralejší a nejcyntičtější vláda. Školení, seminářů je tedy více, jejich kvalita je obecně vyšší. Totéž platí také pro personál, jenž je vzdělávání a tréninku vystaven. Nehledě na to, že na každé předsednictví je ve větší či menší míře rekrutován nový personál, jehož zapojení může „evropskou“ část státní správy okysličit o lidi, pro které by služba ve státní správě nebyla jinak zajímavá.

Předsednictví je obrovskou vzdělávací školou pro politickou reprezentaci a státní správu.

Výše uvedené se netýká jen státní správy, ale také politické reprezentace. Byť je značná část předsednictví v rukou byrokracie, vedení a obsah by mu měli poskytnout politici a politické strany. Jejich zájem o EU je však v běžné době, kulantně řečeno, spíše nízký. Malý zájem o integrační problematiku byl vyargumentován řadou studií a není v něm příliš rozdílů mezi stranami pravicovými či levicovými, proevropskými či euroskeptickými, malými či velkými. Přípravy a samotný výkon předsednictví v této situaci představují výzvu, která zvláště vládní politiky a jejich strany v evropské agendě mobilizuje.

Dobře rozběhnutá, ale zmařená šance v roce 2009

Dopad předsednictví na státní správu a domácí politické aktéry lze poměrně bezproblémově vystopovat v případě prvního českého předsednictví z roku 2009. Přípravy na něj začaly s zhruba tříletým předstihem. Kromě obsahu spočívaly v pečlivém logistickém zajištění, intenzivním školení státní správy, rekrutaci nového personálu – údaje z tehdejší doby hovoří o přibližně 370 pracovnících a pracovnících – a celkově velmi seriózním přístupu. Adekvátní byl také rozpočet předsednictví, který celkově činil přibližně 3,3 mld. Kč, z čehož 1,9 mld. Kč představoval centrální rozpočet a zbytek dodala ministerstva. Investice – v nejširším slova smyslu – kterou český stát do své evropské politiky přípravou nasměroval, byla obrovská a nesla potenciál, který se mohl kapitalizovat v následujících „běžných“ letech.

V prvních měsících předsednictví se zdálo, že by se vynaložená energie mohla vyplatit. Navzdory některým úvodním komunikačním přešlapům – kauzu Entropa si vybaví nejen pamětníci – bylo předsednictví zajímavé, živé a hodnocené jako překvapivě efektivní a aktivní. Premiér a ministři přistupovali k politické části s veškerou vážností a napřeli do řízení Rad obrovské úsilí – příkladem může být třeba tehdejší ministr práce a sociálních věcí Petr Nečas. Státní správa běžela jako dobře namazaný stroj.

Poté ovšem přišel březen a pád vlády. Politické důsledky byly zjevné všem. Kromě ztráty prestiže země je ale dobré poukázat také na zmařený edukační potenciál pro některé strany – typickým příkladem byla ODS, která se po letech povrchního euroskepticismu posunula k mnohem konstruktivnějšímu a věcnějšímu přístupu. Pachuč z pádu vlády ji ale posléze poslal opět zpět k otřepaným heslům. Stejně zničující a sebevražedný byl ovšem dopad odvolání předsednického kabinetu a jeho nahrazení polouřednickou vládou pro státní správu. Fischerova vláda předsednictví prakticky jen „dojela“ a nijak poté nepracovala s tím, co znamenalo a co mohlo znamenat pro budoucnost české evropské politiky. Těžko se divit. Její mandát měl podle původních předpokladů skončit na pod-

Politické rámování českého předsednictví je jedna velká katastrofa

zim 2009, takže vláda neměla a nemohla mít ambici cokoliv konceptuálnějšího rozjíždět. Že svůj pobyt ve Strakově akademii nakonec protáhla na takřka rok, je věc jiná. Zkušenosti, kontakty a v zásadě také řada lidí nicméně nenávratně zmizely ve vzduchoprázdně, které v létě 2009 a následujících měsících v české evropské politice zavládlo. A byla-li někde vůle se zkušenostmi s předsednictvím pro státní správu něco dělat, vlekoucí se kauza ProMoPro, v níž bylo nespravedlivě obviněno a skandalizováno několik vysokých úředníků z Úřadu vlády ČR, byla posledním a důkladným hřebem. Lidé se rozutekli, jejich kapitál a know-how se rozplynul a investice se tak zcela znehodnotily. Stručně řečeno, žádná nová členská země nenaložila se svým předsednictvím v domácí rovině tak tragicky a žádná země nenechala vše pozitivní, co z něj mohlo vyplýnout a co z něj mohlo být využito, apaticky rozplynout v lhostejnosti.

Trpká perspektiva pro budoucnost

V roce 2022, kdy se uskuteční druhé české předsednictví, uplyne od prvního, které se z nadějně šance změnilo ve fiasko, dlouhých 13 let. Za více než tři volební cykly se ale situace v Česku nezměnila k lepšímu, ale spíše se ve vztahu k evropské agendě zásadně zhoršila. Pro státní správu tak nebude druhé předsednictví vítaným znalostním a vzdělávacím impulsem, ale sisyfovskou koulí. Místo toho, aby se dotčení pracovníci a pracovníci na předsednictví těšili – třeba jako na možný vrchol své kariéry či jako na impuls pro další práci –, musí se modlit, aby co nejrychleji skončilo. Politická reprezentace, jež má přípravy na starost – a jejich stávající stav –, pro to totiž vyvíjí obrovské úsilí.

Jestliže první české předsednictví mělo v době příprav a do své poloviny jasné a věrohodné „politické vlastnictví“, to druhé ho nemá v době, kdy ještě ani nezačalo. Obecně politické rámování předsednictví je totiž jedna velká katastrofa a pro státní správu musí být velmi demotivující. Jaké totiž čekat od úředníků nasazení pro akci, o které se premiér Andrej Babiš vyjádřil jako o zbytečně žvanírně s chlebičky, kterou je potřeba osekát. Proč se zajímat o techniky a procesy vyjednávání, když místopředseda vlády Karel Havlíček navrhuje, aby se předsednická jednání přesunula do virtuálního světa. Co na tom, že vše podstatné ve vyjednávání se děje v kuloárech a v neformálních rozhovorech. Hlavní je ušetřit.

Ostatně rozpočet... Ten je na centrální úrovni oproti roku 2009 plánován jako zhruba

dvoutřetinový, což ale platí pouze pro nominální srovnání. V reálných cenách, reflektujících např. inflaci, jsou finance, které chce Česko na ústřední úrovni investovat, ještě nižší. Žádná jiná srovnatelná země nevyvaložila na předsednictví méně. Práce přitom pro mandát držící zemi pochopitelně neubýlo, byť oproti roku 2009 z předsednické agendy vypadla Evropská rada a zahraničněpolitická dimenze. Jenomže logistika a příprava jednání Rady, kvalitní negociace a reprezentace Rady také něco stojí. Nezmizely, resp. neměly by zmizet, ani akce na území předsednické země či doprovodný program. Nehledě na to, že personál, který má několik tisíc akcí, které předsednictví zabezpečuje, obstarat – opravdu se nejedná jen o tučet ministeriád a pár summitů – musí být kvalitně proškolen a vytrénován.

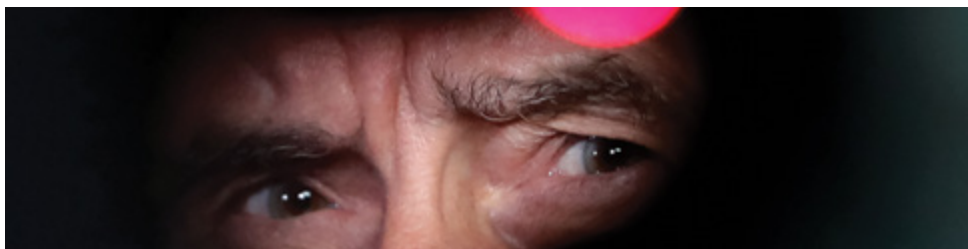
V personálu navíc leží další problém. Ministerstvo zahraničních věcí plánuje pro předsednictví posílit kapacitu stálého zastoupení v Bruselu o 58 pracovníků a pracovníci (v roce 2009 jich bylo 100), které by mělo podporovat ještě 30 stážistů a stážistek. Byť je možné, že pár pracovníků nabere pro své potřeby ještě další resorty či Úřad vlády ČR, personální dimenze předsednictví je zjevně poddimenzovaná. Není také jasné, zda se s „předsednickými“ zaměstnanci počítá také po skončení předsednictví, či zda jejich zkušenosti a kontakty budou pro českou státní správu opět bezcenné a zbytečné. Každopádně lze očekávat, že místo sbírání potenciálu do budoucna budou zapojení pracovníci rádi, když s elementární důstojností zvládnou nejnutnější minimum a předsednictví prostě přežijí.

Přežití nemusí nutně znamenat katastrofu. Jelikož v české evropské byrokracii působí velké množství kvalitních, zkušených a pracovitých lidí – zejména pak na stálém zastoupení –, lze očekávat, že Česká republika předsednictví nějak zvládne a že ho nějak zvládne také Evropská unie. Rčení „konec dobrý, všechno dobré“, ale platit – aspoň z pohledu státní správy (a také politické reprezentace) – nebude. Kromě přežití si z něj česká evropská politika, vlivem nynějšího podcenění a marginalizace příprav, zřejmě nic moc neodnese – žádné nové impulsy, žádný rozvoj, žádnou změnu. Je tak velmi pravděpodobné, že z hlediska státní správy a domácí politiky bude předsednictví v roce 2022 další zmařenou šancí. ●

→ Autor působí na Masarykově univerzitě a zaměřuje se na evropská studia

Komentář: Předsednictví nechtějme jen přežít, může to být český restart v Evropě

Vít Dostál

Nálada před nadcházejícím českým předsednictvím není dobrá. Premiér nepochopil jeho význam a příležitost, kterou přináší. Státní správa se potýká s úsporným rozpočtem na jeho realizaci. Z podpory vnitřního trhu – doposud hlavní priority Česka – jsme schválením nesmyslných kvót na české potraviny v obchodech udělali frašku a všichni se nám mohou po právu smát. Úspěšné předsednictví nás však může ze všeobecné deziluze mixované Babišovým a Zemanovým „eurosurrealismem“ posunout někam dál.

———— Pripomeňme si, že dva roky před minulým předsednictvím nebylo optimismu o mnoho více. První Topolánková vláda nezískala důvěru a jeho druhý kabinet prošel Sněmovnou jen díky „přeběhlíkům“ Melčákovi s Pohankou. Koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených se přes slabé parlamentní zázemí pustila do řady

reform, které zahrnuly i nepopulární spoluúčast občanů na zdravotní péči. Vládní strany navíc měly odlišné představy o evropské integraci i zahraniční politice, kdy na jedné straně stála euroskeptická a silně „atlanticky“ orientovaná Občanská demokratická strana a na druhém pólu eurofederalisticky naladěná Zelení.

Lekce minulosti

První pohled na výchozí podmínky v Evropě zatím nepřilíší zkušeného Česka roku 2007 ukazuje, že jsme se nacházeli v situaci možná obtížnější, než se kterou se potýkáme nyní. Zatímco na vládní nestabilitu Topolánkův kabinet narazil a úspěšně rozeběhlé předsednictví skončilo frustrací, druhý úkol politická elita zvládla. Předsednictví nám pomohlo najít si evropské priority a ty držet.

První rámcový dokument hovořící o ambicích předsednictví představil tehdejší vicepremiér pro evropské záležitosti Alexandr Vondra v únoru 2007. Východiska k prioritám uvedena mottem „Evropa bez bariér“ představovala další předěl v integraci České republiky do Evropské unie. Do té doby neexistoval žádný koncepční dokument definující, jakou EU chceme, a tedy ani to, jak chceme k evropské integraci již zevnitř jako členové EU přispívat. Předcházející koncepce české zahraniční politiky z roku 2003 připravená ještě před vstupem do Unie totiž pouze lakonicky hovořila o prioritě „úspěšné[ho] začlenění České republiky do Evropské unie a naplňování plnohodnotného členství“, aniž by prozradila, čeho konkrétně chceme dosáhnout. Málokdo si ještě před vstupem takovou otázku kladl, protože cílem bylo stát se součástí sjednocující se Evropy. Právě blížící se předsednictví nás ale před takové otázky postavilo.

Pohlédneme-li na samotná východiska k prioritám lze mezi nimi najít oblasti, které se staly prioritami ČR v EU na řadu dalších let a mnohdy platí dodnes. Ústřední okruh byl definován jako konkurenceschopnost, čtyři svobody a liberální obchodní politika. Ote-

vřený vnitřní trh i otevírání Evropy světu v obchodních vztazích se následně skutečně staly základem českého uvažování o evropské integraci. Mezi dalšími prioritami byla např. bezpečná a udržitelná energetika, kdy se i díky úsilí ČR během předsednictví či po něm podařilo v posledních patnácti letech zcela proměnit energetickou bezpečnost České republiky i celé Evropy. Důraz na východní Evropu se pak promítl do spuštění Východního partnerství i pokračování české podpory v evropském směřování celého regionu. Zájem o západní Balkán se odrazil v trvalé podpoře dalšího rozšiřování EU. Ačkoli dokument obsahoval i jiné body, jako byla revize rozpočtu nebo institucionální otázky, které měly na české předsednictví jednoduše připadnout, je patrné, že rozvíjení některých priorit přineslo české zahraniční a evropské politice program na řadu dalších let.

Úkol současnosti

Příprava předsednictví přináší České republice další příležitost hovořit o prioritách v EU. Řada úkolů rozběhnutých na konci předminulé dekády došla ke svému naplnění nebo nyní hledá nové impulsy. Stejně tak ČR

cích úkolů. Rezignovat však na možnost posunout (nebo naopak zbrzdit) některé otázky vhodným nastavením, strukturací nebo opouštěním agendy by znamenalo nevyužít možnosti, které nám předsednictví dává.

Česká republika přitom má Evropě co nabídnout – ať už jde o iniciativy v bezpečném budování 5G sítí, zájem o země Východního partnerství či rozšiřování EU, rozvoj digitálního vnitřního trhu či další oblasti. České předsednictví pak přijde na řadu přibližně v polovině politického cyklu nynější Evropské komise a většina legislativních návrhů tak bude již na stole. Při výběru ústředních priorit tak bude z čeho vybírat.

V neposlední řadě je předsednictví i příležitostí, jak přiblížit Evropu občanům a společnost probudit z táhlé „euroapatie“. Češi a Češky budou na evropskou integraci nahlížet pozitivněji, pokud v ní uvidí vlastní otisk. Paradoxně je naše společnost na Evropu hrdá, ovšem český příspěvek při jejím zdokonalování nevnímá. Následně se sami stavíme do role otlučkáků a úkorně se sebezpetujeme jako slabí, malí a marginalizovaní.

Česku chybí ústřední cíl toho, čeho chce v Evropské unii dosáhnout, i myšlenka, v jaké Evropě chceme žít.

objevuje nové priority. Česko samozřejmě není v Evropě nováčkem a nejsme v situaci jako před minulým předsednictvím, kdy nám právě příprava na půlrok v čele Evropy pomohla se v řadě oblastí etablovat, pochopit nuance agendy i vytvořit si očekávání od ostatních členských států nebo evropských institucí. Dnes jsme v mnohem komfortnější pozici – víme, do čeho jdeme, a umíme se zorientovat. Tento stav nás ale může ukolébávat k přesvědčení, že karty jsou již stejně dávno rozdané, že evropské soukolí běží i bez našeho přispění a že každé úsilí znamená i riziko neúspěchu. Do myslí se tak může snadno vkrást úvaha, že předsednictví musíme hlavně „přežít“ a že úspěchem bude, když si na naše účinkování po pár měsících nikdo nevzpomene. Takovéto uvažování je však zcela mylné a je smutné, že tento postoj, beroucí předsednictví spíš jako přítěž než jako příležitost, deklaruje i premiér Andrej Babiš, jak lze alespoň odušit z jeho dosavadních výroků.

Právě politický leadership je přitom pro formulaci priorit zásadní. Samozřejmě, že mímím předsednictví bude zvládnutí všech organizačních, manažerských a vyjednáva-

popř. táhnoucí se epidemii COVID-19, nemůžeme mít vládu pro předsednictví do jara.

Ať už natáhne svůj mandát současný kabinet, či vznikne vláda bez důvěry – politická nebo úřednická, vědomí, že předsednictví nebude pro ministry primární starostí, zkomplikuje finální přípravu. V rámci předsednického tria přebere iniciativu Francie a nikdo ji nebude chtít brzdit. Jakékoli pokusy připravit prostor českým prioritám budou bez politické opory přehlíženy. A dodejme, že Francouzi se nebudou ohlížet vlevo vpravo, protože hlavním cílem jejich mandátu bude, aby prezidentské volby nevyhrála Marine Le Pen.

V neposlední řadě proběhne české předsednictví krátce před prezidentskými volbami naplánovanými na začátek roku 2023. Miloš Zeman se o úřad znovu ucházet nebude a můžeme tedy počítat s tím, že se tentokrát do soutěže přihlásí i kandidáti parlamentních stran. Kampaň bude probíhat i během předsednictví a politická rivalita se samozřejmě do stability prostředí projeví.

Jak na úspěšné předsednictví

Co tedy s tím? Zprv je nezbytné, aby opoziční strany měly připraveny vlastní plán pro předsednictví. Musí vědět, jaká úloha je popř. česká a jak této příležitosti může Česko využít. Ministři a ministryně příští vlády by měli umět anglicky a disponovat aspoň základní erudicí v unijní problematice. Bylo by báječné, kdyby takovou podmínku pro jejich jmenování formuloval i prezident, jakkoli je tato úvaha spíše z žánru sci-fi.

Od A. Babiše lze těžko čekat úplný obrat z dosavadního přístupu, nicméně by na jednu okolnost slyšet mohl. Předsednictví dává příležitost ukázat se jako schopný „manažer“ celoevropských záležitostí. Česká veřejnost, která má ráda úspěchy dosažené v národním dresu, by ho za zvládnutí předsednictví odměnila popularitou, jež by se mu mohla hodit v klání o prezidentský post. Prozatím tuto variantu pokračování své politické kariéry s bezpečím imunity nevyloučí.

Druhé české předsednictví, ke kterému prozatím přistupujeme s více či méně oprávněnými pochybami, je pro nás obrovskou příležitostí. Stejně jako rok 2009 a měsíce příprav přinesly skutečný český start v Evropě, může být předsednictví roku 2022 začátkem určitého re-startu. Je k tomu třeba zájem a připravenost politických elit i chuť něčeho společného dosáhnout. Zvládnuté předsednictví nám může přinést vizi toho, jakou Evropu si přejeme. Zbývá už jen to vše nyní odpracovat.●

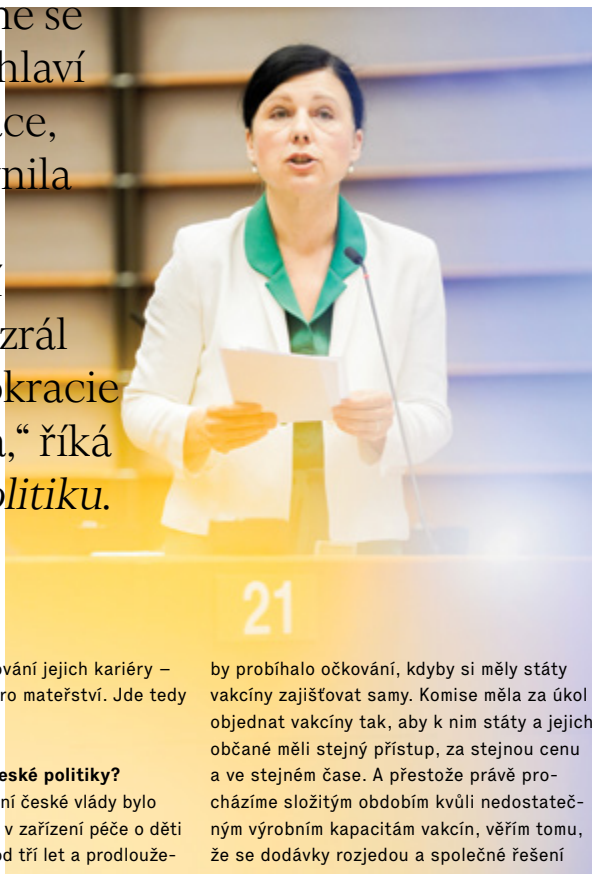
→ Autor je ředitelem Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky

Rozhovor: Věra Jourová:

„Musíme více připomínat, že evropská politika se týká každodenního života všech občanů ČR, že i my jsme Evropa.“

Tereza Soušková, Jiří Palounek

Eurokomisařky Věry Jourové jsme se ptali na to, jak je to s rovností pohlaví na evropském a českém trhu práce, jak koronavirová pandemie ovlivnila vztah občanů k EU a o snahách Evropské komise zkrotit digitální platformy, jako je Facebook. „Dozrál čas nastavit pro fungování demokracie v digitálním světě určitá pravidla,“ říká v rozhovoru pro *Mezinárodní politiku*.

Pět let jste působila jako komisařka pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví, něco přes rok jako místopředsedkyně Komise pro hodnoty a transparentnost. Jak se proměnila rovnost na české úrovni v porovnání s evropskou od té doby? → Od roku 2014 došlo v Evropské unii ke zlepšení směrem k rovnosti žen a mužů, změny jsou však velmi pomalé. Česká republika je dle téměř všech ukazatelů nadále pod průměrem EU (23. místo v Indexu rovnosti žen a mužů v roce 2020). Hlavní příčinou přetrvávajících nerovností v ČR i v EU je, že trh práce je i nadále ovlivněn systémovými genderovými stereotypy. Ženy jsou stále nadměrně zastoupeny v méně placených odvětvích a vykonávají většinu neplacené domácí práce, což má i obrovský vliv na rozdíl v důchodech.

Na evropské úrovni bylo v tomto ohledu největším úspěchem přijetí směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem v roce 2019. Ta otevírá možnosti pracujícím rodičům dělit se o péči o děti a zároveň ženám dává příležitost, aby jim takřkajíc „neujel vlak“

v klíčovém období formování jejich kariéry – a v době nejnepohodnější pro mateřství. Jde tedy i o porodinné opatření.

Jak se to promítá do české politiky?

→ Velmi důležité opatření české vlády bylo zavedení práva na místo v zařízení péče o děti pro každé dítě ve věku od tří let a prodloužení otcovské dovolené. Evropská komise právě interně diskutuje návrh právní úpravy na dodržování principu rovného odměňování za stejnou práci a práci stejné hodnoty. Součástí by měla být také zvýšená transparentnost v odměňování, Česko má co do odměňování výrazně vyšší rozdíl, než je průměr EU (EU: 14,1 %, ČR: 20,1 %). Navíc, v Česku i v EU je stále velmi málo žen v řídicích funkcích, ať už v politice či v byznysu. Máme před sebou ještě velmi dlouhou cestu a obrovský kus práce.

Jak moc pandemie proměnila vztah občanů k Evropské unii? → Tato krize ukázala, jak důležitá je spolupráce mezi evropskými státy, zejména pro ty menší a chudší. Neumím si představit, jak by vypadal boj proti covidu bez vzájemné spolupráce států. A jak

by probíhalo očkování, kdyby si měly státy vakcíny zajišťovat samy. Komise měla za úkol objednat vakcíny tak, aby k nim stály a jejich občané měli stejný přístup, za stejnou cenu a ve stejném čase. A přestože právě procházíme složitým obdobím kvůli nedostatečným výrobním kapacitám vakcín, věřím tomu, že se dodávky rozjedou a společné řešení bude nakonec doceněno. Kromě toho Evropská unie bude mít obrovský přínos např. pro ekonomickou obnovu po pandemii a věřím, že občané prospěch z evropské finanční injekce pocítí a ocení.

Před nedávnem vyšla zpráva, ze které vychází, že občané středo- a východoevropských zemí jsou silně podprezentováni v evropských institucích. Daří se Čechům a Češkám víc pronikat do evropských institucí? → V prvé řadě je třeba zmínit, že Evropská komise na své zaměstnance neuplatňuje kvóty dle státní příslušnosti. Snaží se ale o jejich geografickou rovnováhu, aby byla udržena kulturní a jazyková rozmanitost. Dle počtu obyvatel ČR by Češi v ideálním případě neměli tvořit méně než 3,1 % zaměst-

nanců Komise, ale ve skutečnosti je tento počet nižší. Podobně je na tom ale i Slovensko, Německo, Lucembursko a Nizozemsko. Nelze proto říct, že by se jednalo o fenomén specifický pro střední a východní Evropu.

Co je důvodem? → Důvodem podzaměstnanosti je zejména nízká účast Čechů a Čechů ve výběrových řízeních na zaměstnance EU. Za posledních 10 let se jich zúčastnilo pouze 0,9 % českých uchazečů. Zároveň mám ale dobrý pocit z mnohých setkání s českými studenty, kteří se o práci v institucích velmi zajímají, a věřím, že se v Bruselu budu brzy potkávat s novými českými kolegy. Ti, kteří v EU institucích už působí, jsou výborní profesionálové a dělají České republice velmi dobré jméno.

Jak by se dal zlepšit obraz Evropské unie u nás? Mnoho občanů radši slyší na jednoduché lži než složitou pravdu. Je vůbec možné náročná evropská témata, která jsou mnohdy velmi abstraktní, efektivně komunikovat běžným občanům? → Je nezbytné občanům evropská témata komunikovat co nejjednodušším jazykem. Když

Na začátku prosince 2020 jste představila tzv. European Democracy Action Plan. Jaký by podle vás měl být přístup Evropské unie k podpoře demokratických přístupů v rámci členských států, když Unie sama je často kritizována kvůli svému tzv. demokratickému deficitu? → Nemyslím si, že fungování EU se vyznačuje „demokratickým deficitem“. Tak jako v ČR, úředníci v Bruselu nedělají konečná politická rozhodnutí. Zároveň ale souhlasím, že by občané měli být více zapojeni do demokratických procesů – a to na všech úrovních, i doma. Náš Evropský akční plán pro demokracii má proto za cíl podporovat angažovanost a politickou účast občanů, např. využíváním strukturálních fondů EU k podpoře občanské společnosti a dalšími evropskými fondy podporovat přístup k demokratické účasti na veřejném a politickém životě a zvyšovat důvěru v demokracii.

Evropská unie hodlá regulovat digitální prostředí. Dva hlavní legislativní návrhy na regulaci jsou v tuto chvíli Digital Services Act a Digital Markets Act, oba byly představeny v polovině prosince a budou schvá-

ditálních služeb a ochránit svobodnou a otevřenou demokratickou debatu mezi občany pro nadcházející „digitální dekádu“.

Jak bylo řečeno, regulace se dotkne především sociálních sítí, na kterých mnoho lidí tráví každý den hodiny času. Jak se to dotkne běžných uživatelů? → Zákon o digitálních službách a zákon o digitálních trzích mají za cíl vytvořit bezpečnější a otevřenější digitální prostor pro všechny uživatele, kde jsou chráněna jejich základní práva a kde mají přístup ke kvalitním digitálním službám za nižší ceny. Akt o digitálních službách (DSA) přinese v prvé řadě snadný a srozumitelný způsob, jak nahlásit nezákonný obsah, zboží nebo služby v online prostoru, a nastaví povinnost náležitě péče pro platformy a přísnější povinnosti pro velké platformy, kde dochází k nejzávažnějším škodám. Zajistí nám smysluplné informace o reklamě obecně a o cílených reklamách – kdo reklamu sponzoroval, jakým způsobem a proč se zaměřuje na konkrétního uživatele. Uživatelé budou mít právo být informováni o rozhodnutí platformou zasáhnout do obsahu a mít možnost toto rozhodnutí napadnout. Občanům to celkově zajistí lepší ochranu ze strany veřejných orgánů tím, že budou na platformy dohlížet a společně prosazovat pravidla v celé Unii.

Co regulace znamená kromě sociálních sítí? → Navrhovaná regulace obsahuje obecně pravidla pro online zprostředkovatelské služby, které miliony Evropanů používají každý den. Zahrnuje zprostředkovatelské služby, jako jsou poskytovatelé přístupu k internetu, hostingové služby, jako jsou cloudové služby, online platformy, jako je online tržiště nebo obchod s aplikacemi, a konečně velmi velké platformy, které oslovují více než 45 milionů spotřebitelů v Evropě. Obecně tato nová společná pravidla přinesou právní jistotu, podporí inovace, růst a konkurenceschopnost a usnadní rozšiřování menších platform, aby se mohly prosadit v globální konkurenci.

Je něco, co byste chtěla vzkázat čtenářům Mezinárodní politiky? → Myslím, že Vaši čtenáři jsou především profesionálové a fanoušci mezinárodních vztahů. Přeji jim, ať jsou ve své práci úspěšní – protože k udržení míru a prosperity ve světě potřebujeme především šikovné a odpovědné profesionály v tomto oboru. A také – v této době nemohu nepopřát zdraví. ●

→ Věra Jourová je česká politička a právnička. Vystudovala Teorii kultury na FF UK a právo na PF UK. V letech 2014–2019 byla evropskou komisařkou pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví. Od 2019 je místopředsedkyní v komisi Ursuly von der Leyenové. Jejím novým portfoliem je dodržování evropských hodnot a transparentnosti.

” Když mluvím s občany, snažím se nemluvit „bruselštinou“ a vysvětlovat, co dobrého jim evropská integrace přináší

sama mluvím s občany, snažím se vždy co nejméně mluvit „bruselštinou“ a vysvětlovat jim, co dobrého jim evropská integrace přináší. V poslední době, zejména s nárůstem dezinformací, si EU začala uvědomovat, že je třeba mnohem aktivněji komunikovat o tom, co dělá, a vyvracet mýty, které o ní kolují. Musíme mnohem více mluvit o pozitivních a nenechávat tolik prostoru těm, kteří si z Bruselu dělají fackovacího panačka. Musíme více připomínat, že evropská politika se týká každodenního života všech občanů ČR, a že „i my jsme Evropa“. Jak říkával Václav Havel, Evropa je vlast našich vlastí.

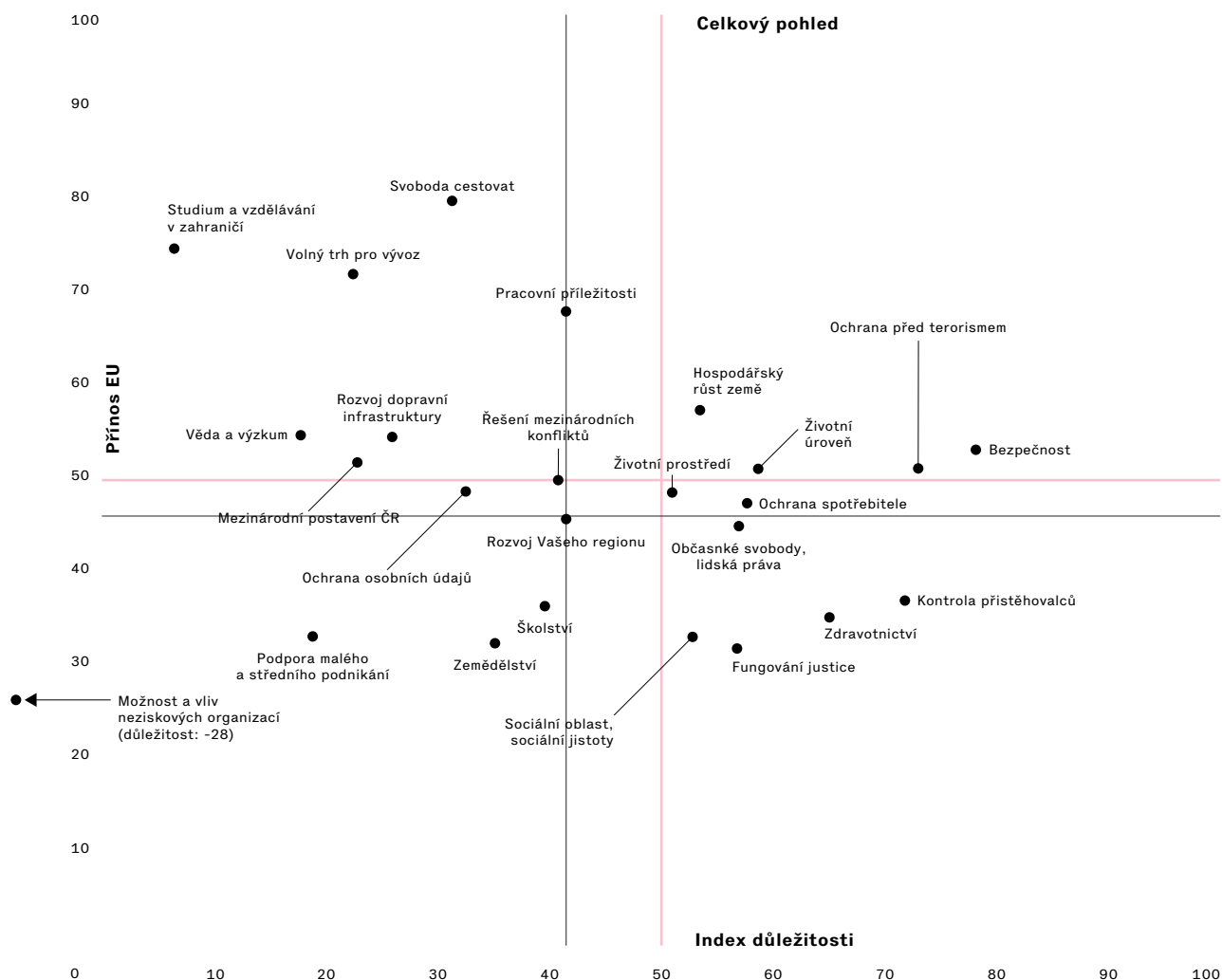
Může se situace zlepšit s českým předsednictvím v Radě EU? → Určitě. Během nadcházejícího českého předsednictví se zvýší zájem českých médií o to, na čem EU pracuje. Česko bude na šest měsíců v centru dění evropské politiky. Občané tak budou moci tak říkajíc v přímém přenosu sledovat, jak česká vláda řídí jednání Rady EU a do jisté míry tak určuje, jakým směrem se politika celé EU ubírá. Při této příležitosti bude také česká vláda pravděpodobně daleko více hovořit o evropské politice a vysvětlovat české zájmy v EU, což by mohlo mít i značný vliv na obecný názor ve společnosti.

leny nejspíš až na jaře 2022. Jak může EU regulovat tak dynamický trh jako např. sociální sítě, pokud hrozí, že regulace budou zastaralé dřív, než vjdou v platnost? → V posledních měsících jsme viděli, jak důležité, komplikované a vysoce citlivé jsou tyto otázky. Stále jsme v šoku z událostí, ke kterým došlo 6. ledna v USA. Coby zastánci demokracie jsme se nainv domnívali, že se demokracie se svými hodnotami a svobodami ubrání sama. Digitální prostředí přináší jak příležitosti, tak i obrovská rizika pro demokracii. Dozrál čas nastavit pro fungování demokracie v digitálním světě určitá pravidla.

Potřebujeme přísnější regulaci, vymahatelnější povinnosti a větší odpovědnost digitálních aktérů a také jasná pravidla pro odstraňování nezákonného obsahu. Musíme zajistit lepší nástroje pro boj proti dezinformacím a škodlivému obsahu, ve spolupráci s IT platformami musíme vymezit transparentní metody pro práci s nepravdami a manipulacemi, které se šíří jako požár. Avšak v žádném případě nechceme cenzuru, často opakují, že nevytváříme žádné „ministerstvo pravdy“. Základní demokratické principy a hodnoty, zejména svoboda slova, nesmí být omezovány. Naším cílem je vytvořit férové a bezpečné prostředí pro uživatele di-

Analýza: Evropská unie a veřejné mínění. Priority české veřejnosti a jak hodnotíme přínos EU

Nikola Hořejš

České předsednictví bylo v minulosti důležité pro naše vnímání EU a bezpochyby může být znovu i v roce 2022. Přestože o něm občané skoro nic netuší, cítí obecně jeho důležitost. Veřejné mínění bude mít naopak vliv na to, jakou roli zaujme Česká republika během předsednictví pro domácí i světové publikum. Jaké dlouhodobé společenské postoje jej tedy mohou ovlivnit?

O nás s námi?

Veřejné mínění má podle řady autorů rostoucí vliv na mezinárodní vztahy. A v globalizovaném světě má zase mezinárodní politika podstatný vliv na veřejné mínění o politice domácí. To dokazuje nepřímý i fakt, že Evropská unie je jedním z hlavních témat fám, mýtů i cílených dezinformací na sociálních sítích i v politických diskusích. Ačkoliv se veřejnost nezajímá o jednání v evropských institucích natolik, aby podrobně ovlivňovala jeho agendu, postoj Čechů a Češek bude mít vliv na to, kdo bude tato jednání řídit, jak bude jejich témata vysvětlovat a co bude prezentovat jako priority.

Naše předsednictví v roce 2009 podpořilo zájem o EU a zmírnilo propad důvěry k evropskému projektu, který vyvolala finanční krize a krize eurozóny umocněná domácí předvolební kampaní. Nyní máme opět příležitost adresovat hlavní stereotyp, který má většina českých občanů: totiž, že nemáme možnost v Evropě nic ovlivnit a že nejsme schopni do rozhodování EU zasahovat. I z tohoto důvodu české předsednictví veřejnost nevidí jako něco nadbytečného. Zvláště pokud je vysvětlován jeho možný dopad. Ale není to událost, o které bychom uvažovali s časovým předstihem a aktivně se o ni zajímali, nebo snad o ní věděli jakékoliv detaily. Vnímání předsednictví je natolik povrchní, že o to větší bude mít vliv, jak ho pojmu a vysvětlí české politické špičky a česká média.

V praxi se jednoznačně ukazuje, že stejně důležité jako identifikace témat je i způsob, jakým se o nich komunikuje.

Postoje k EU v české veřejnosti bývají často zploštěny na „pro, nebo proti“. Přitom ve skutečnosti nabývají mnoha polotónů. Zjednodušení na binární volbu vede veřejnou debatu do slepé uličky, která nadto zbytečně a uměle polarizuje nálady ve společnosti. V současné době je jednoznačných odpůrců Unie ve společnosti 20 %, zastánců 17 %. Zbývajících 63 % nemá vůči Evropské unii jednoznačně vyhraněný postoj. Pokud dáme mezi možnosti pro respondenty i reformu EU, nejvíce jich volí možnost „zlepšovat, ale nerušit“.

Vnímání EU je pro českou veřejnost druhořadým tématem, které je jí relativně vzdálené. Toto téma je vnímáno až přes filtr dění na domácí scéně a je na něj do značné míry sekundárně navázáno. Tedy pokud nedůvěřují domácím institucím, s velkou pravděpodobností nebudou důvěřovat ani těm evropským. Data ukazují, že občané nevnímají problematiku jako vícevrstevnou (např. že by dokázali rozlišit ekonomickou integraci v podobě eura a azylovou nebo bezpečnostní politiku).

Hodnocení členství v EU u české veřejnosti dlouhodobě výrazně kolísá. Zatímco stabilně se většina společnosti cítí Evropany a součástí

Evropy, důvěra v EU má výrazné výkyvy dle ekonomické situace a klíčových událostí, jako byla krize eurozóny nebo migrační krize. V době začátku pandemie COVID-19 a s ní spojených ekonomických dopadů byly postoje k Evropské unii převážně negativní, naopak před začátkem druhé vlny epidemie v ČR se klonila většina pro EU.

Silná Evropa venku, ne doma

Obecně česká veřejnost dlouhodobě požaduje od našeho členství v EU tři prioritní okruhy přínosných kroků. Jedná se o:

- 1) ochranu kvality života před negativními vlivy z vnějšku (např. kvalita potravin, bezpečnost výrobků či léků, čistota vody a ovzduší),
- 2) záruku bezpečí,
- 3) zvyšování životní úrovně skrze spolupráci v Evropě.

Jaké konkrétní požadavky mohou tyto skupiny priorit obsahovat, ukazuje graf, kde je vyjádřen i vztah témat k Evropské unii – zda u nich společnost spatřuje přínos EU, nebo ne. Je ovšem důležité upozornit, že zatímco priority se ve společnosti liší spíše v sekundárních tématech (studium v zahraničí, věda a výzkum), vnímaný přínos EU se u různých společenských skupin liší výrazně.

Priority české veřejnosti a vnímaný přínos EU

Priority české společnosti v mezinárodních vztazích můžeme také vyčíst z dlouhodobého měření vnímání mezinárodních hrozeb, které provádí STEM. Tomuto žebříčku dlouhodobě dominují témata z oblasti bezpečnosti (terorismus, islámský fundamentalismus, mezinárodní organizovaný zločin) a dopadů globálních změn klimatu (např. sucho). Tyto priority se v čase mění, ale ne moc výrazně. Nyní je pochopitelně ovlivňují aktuální události. Ve výzkumu z května 2020 vidíme, že ekonomická situace zdůrazňuje potřebu udržení pracovních míst a zaměstnanost je prioritou napříč českou společností.

Česká veřejnost vidí největší přínos EU pro důležitá témata dneška v zachování pohybu zboží přes hranice, nikoliv však v cestování nebo v ekonomické podpoře velkých firem. Oceňuje také společnou práci na vakcíně a léku na COVID-19, což se podle výsledku očkovací kampaně samozřejmě může změnit. Podíváme-li se na témata, která dnes dominují agendě EU a zároveň nejsou krátkodobými problémy, můžeme velmi zhruba odhadnout, co bude dominovat českému předsednictví z hlediska médií a vnímání české veřejnosti. V analýze bereme též v úvahu další postoje obyvatel ČR, které přímo s postoji k Unii nesouvisí.

Ekonomická obnova Evropské unie

Česká veřejnost se o mezinárodní ekonomická témata příliš nezajímá. Přirozeně je vnímá pouze skrze prospěšnost či rizika pro ČR. Přesto dle našich průzkumů (květen 2020) obecně podporuje, aby EU spolupracovala v reakci na ekonomický propad z důvodu COVID-19, dokonce podporuje i společné zadlužení a směřování pomoci pro země nejvíce zasážené pandemií. Zároveň si uvědomuje důležitost společného trhu pro českou exportní ekonomiku. I kritici EU cítí, že naše ekonomika závisí na Evropě

a v obecné rovině souzní s evropským záchranným balíčkem. Problém je, že veřejnost dlouhodobě očekává, že peníze nebudou využity efektivně, získají je jen velké podniky a korporace a ve výsledku se nedostanou těm, kteří je nejvíc potřebují. To je podle veřejnosti z části i vnitřní problém v ČR.

Současně je třeba říci, že tato obecná solidarita má svoje meze v případech, že se dostane do sporu s ekonomickým přínosem pro ČR, a že obecně Češi a Češky považují zadlužení za negativní fenomén a obávají se, že mnoho států EU není ekonomicky stabilní. Nepožadují však změnu orientace ekonomiky na mimoevropské trhy. Také je nutno podotknout, že většina občanů nemá ponětí, zda z rozpočtu EU více získáváme, nebo do něj více přispíváme, a kde se o jednotlivých projektech rozhoduje. Není nám jasné fungování jednotného trhu, neznáme poměr exportu do a mimo EU. Celkově tedy ekonomické spolupráci Evropy fandíme, ale vnímáme ji jako klíčovou jen do té míry, kdy má bezprostřední dopad na české firmy a podnikatele. V této souvislosti má podporu i lepší kontrola „fondů“ EU a demokratického fungování institucí. Ale není to vzhledem k EU pro občany prioritou.

Transformace ekonomiky a digitalizace

V této související otázce je společnost rozpolcena. Neshoduje se na tom, zda se máme orientovat spíše na zachování tradičních pracovních míst, nebo na modernizaci průmyslu. Velký vliv na tyto postoje má současná ekonomická situace, kdy se modernizace, robotizace a digitalizace spojuje více s riziky existence pracovních míst než s příležitostmi pro ekonomický růst. Obavy z nezaměstnanosti či dostatek pracovních míst budou hlavním prizmatem, kterým bude veřejnost nahlížet všechny problémy spojené nejen s automatizací, ale také s pandemií, klimatem či ekologií. To může změnit samozřejmě silný ekonomický růst ČR v roce 2022. Ale dá se předpokládat, že stále budou přetrvávat dopady pandemie v mnoha skupinách společnosti a ekonomických odvětvích.

Klimatická, environmentální politika a zemědělství

Česká veřejnost obecně většinou podporuje, aby Česká republika i Evropská unie usilovaly o klimatickou neutralitu a mitigaci změn klimatu, přestože znalost těchto pojmů je velmi nízká a zvyšovat se bude jen pomalu. Zhruba polovina občanů je přesvědčena, že je třeba hrozbu změn klimatu řešit bezodkladně. Na druhou stranu se obyvatelé ČR silně obávají nákladů pro ČR a dopadu na průmysl. Důvodem je velmi malá důvěra v navrhovaná řešení, jako jsou obnovitelné zdroje nebo elektromobilita. Zároveň česká veřejnost silně podporuje všechna opatření na pomoc českému životnímu prostředí, ať je to boj proti suchu, obnova lesů anebo čisté ovzduší. Taktéž preferuje, aby podpora zemědělství byla spojena s šetrným a udržitelnějším přístupem k půdě. Téma zastřešené New Green Deal veřejnost vnímá primárně skrze českou krajinu, klimatická změna již není téma pro celou populaci, jako hrozbu je možné vnímat vynucování strukturálních změn v českém průmyslu, vč. např. přechodu na elektromobilitu.

Vztahy s Čínou, Ruskem, případně USA

Spoluobčané vnímají EU jako instituci, která „za nás“ může a má řešit vztahy globálních mocností. Obecně jsme skeptičtí ke vztahům s Čínou a Ruskem, tyto země se většinou hodnotí negativně, ale zároveň Čínu nepovažujeme za nejakutnější ohrožení ČR (jen 55 % populace ČR ji považuje za závažnou hrozbu), stejně tak za ni nepovažujeme ani Rusko (41 %, přibližně na úrovni USA). Na druhou stranu Čínu považujeme za nejmocnější ekonomiku, v této oblasti vlivnější než USA a mnohem vlivnější než EU (zdroj: Pew Research Center, 5. 12. 2019). I proto vzniká z jistého pohledu rozporný postoj Čechů a Češek, kde se mísí strach s respektem a pocitem, že kritizovat či odporovat nemá moc smysl.

Česká veřejnost vidí největší přínos EU v zachování pohybu zboží přes hranice, nikoliv však v cestování.

Reforma azylové politiky a vnitřní bezpečnost

Jde stále o jedno z nejdůležitějších témat pro českou veřejnost. Bohužel důvěra v instituce obecně i ty evropské je velmi nízká, a proto i navrhovaná opatření a změny jsou brány velmi kontroverzně či skrze silný negativní filtr. Veřejnost tak sice podporuje lepší ochranu evropských hranic a prevenci migrace, ale zároveň se zdráhá uvěřit, že to EU může zajistit.

Pragmaticky, otevřeně, do budoucnosti

V praxi se jednoznačně ukazuje, že stejně důležité jako identifikace témat je i způsob, jakým se o nich komunikuje. Mnoho spoluobčanů se domnívá, že ohledně EU se zprávy „lakují na růžovo“. Přiznat, že věci nejsou nikdy ideální a vše má nějaké chyby, pomáhá oslovit i ty, kteří pozitivní zprávy odmítají. Kritici a odpůrci EU jsou také přesvědčeni, že zastánci Unie se v debatách povyšují a jsou arrogantní. Je dobré nezapomínat, že Evropu máme rádi a chceme v ní spolupracovat. Když mluvíme o EU, často zapomínáme, že je to pouhý nástroj pro evropskou spolupráci, který je nutno vylepšovat, protože žádný lepší na to jen tak mít nebudeme.

Češi kritičtí k mezinárodní spolupráci mají zároveň špatný pocit z ČR, jak bylo řečeno výše. Chybí jim, na co být v naší zemi hrdí. Příběhy o tom, že Češi zase někde byli pro ostudu, nikoho o ničem nepřesvědčí. Není proto od věci dávat prostor českým úspěchům. Nakonec je třeba připomenout, že často skloňované výhody, jako cestování bez hranic, práce, studium nebo telefonování v zahraničí, ocení jen malá část populace. Nezapomínejme na většinu, pro kterou je mnohem důležitější bezpečí, zdraví, práce nebo bezpečné potraviny. Ačkoliv všude po Evropě je dobrým zvykem svádět neúspěchy na EU, je tato strategie krátkozraká. Češi by raději viděli naše úspěchy a silný hlas než potvrzování bezmoci. K tomu může sloužit české předsednictví. Ale musí být dobře vysvětleno a česká veřejnost, laická i odborná, se musí cítit do něj zapojena. ●

→ Autor je analytikem STEM – Ústavu empirických výzkumů

→ Data uvedená v článku pochází z měření ústavu STEM

Analýza: Vstříc průmyslové strategii pro Českou republiku a Evropu

Daniel Šitera

Vzhledem k naší průmyslové tradici nemůže být jinou prioritou pro české předsednictví než se spolupodílet na realizaci tzv. Nové průmyslové strategie pro Evropu. Průmyslová strategie se jako dávno zapomenutý koncept vrátila do evropského i globálního ekonomického slovníku. Zatímco Mezinárodní měnový fond to komentoval jako „návrat politiky, jejíž název bychom neměli vyslovovat“, Německo či Velká Británie ho přijaly za svůj. Je na čase, aby tak učinilo i Česko.

————— Tento koncept byl opatrně resuscitován Evropskou komisí i společnými deklaracemi skupiny Friends of Industry. Mezi tyto stejně smýšlející členské státy Evropské unie, které se scházejí již od roku 2012 na úrovních ministerstev průmyslu a obchodu, patří i Česko. Krátce po globální hospodářské krizi působil návrat průmyslové politiky jako znovunalezení pevné půdy pod nohama.

Nová průmyslová strategie pro Evropu je ale teprve reakcí na koronavirovou krizi. Až nyní je EU ochotna do ní opravdu investovat úsilí i finance. Nejde přitom o návrat do minulosti. Naopak se jedná o příslib střednědobé budoucnosti, pro niž musí být tento koncept znovuoobjeven v procesu jeho samotné realizace. Ukažme si proto, co evropská průmyslová strategie znamená a jak Česko může přispět k jejímu úspěšnému uskutečnění.

Průmyslová strategie pro Českou republiku i Evropu

Zatímco podíl hrubé přidané hodnoty průmyslu na ekonomické činnosti EU po několika desetiletích klesal na úroveň 19 %, v Česku zůstává na 29 %. Jako druhé nejprůmyslovější hospodářství EU bychom tak měli usilovat o zachování rozvoje průmyslu jako její hlavní priority. V rámci tzv. předsednického tria, které po sobě předsedá Radě EU, bude mít Česko další úkol. Francie a Švédsko jsou také členy Friends of Industry, jejich ekonomiky však mají odlišnější potřeby od hospodářských modelů na východní periferii EU. V tomto triu bychom se proto měli snažit evropskou průmyslovou politiku přizpůsobit potřebám našich ekonomik. Ať už se jedná o princip 1) strategické autonomie, 2) propojení digitalizace a zelených technologií nebo 3) spravedlivé transformace.

Než se k nim dostaneme, ujasněme si, proč byly staré průmyslové politiky opuštěny a proč jsou nyní ty nové potřebné pro Česko i Evropu. Od starých průmyslových politik bylo opuštěno v osmdesátých letech 20. století, protože jejich rigidita a národní orientace nedokázaly zvrátit desetiletou stagnaci Evropy, ani zachytit výzvu rostoucích nadnárodních korporací ze Spojených států a východní Asie. Evropskou odpovědí proto byla protřní strategie negativní hospodářské integrace: odstraňování národních bariér pro vnitřní evropský trh a zároveň odstraňování bariér evropských pro globální trhy ve vnější oblasti obchodní politiky EU. Hlavní integračním principem se stala ekonomická konkurenceschopnost. Pozitivní integrace, která by ji strategicky i socioekonomicky ukotvila na evropské úrovni, zůstala příslibem budoucnosti.

Budoucnost dostihla EU právě v minulém desetiletí v důsledku mnohonásobné hospodářské, politické a nyní i zdravotní krize. V měnícím se globálním řádu přitom Evropané stojí před staronovou výzvou soupeření se Spojenými státy a Čínou. Znovuoobjevení průmyslové politiky může být jejich odpovědí po vzoru pozitivní integrace. Ta nahradí princip konkurenceschopnosti, ale rozšíří ho o zmíněné principy.

Projdeme si je na základě analýzy společných deklarací Friends of Industry z Varšavy (2016), Berlína (2017), Paříže (2018) a Vídně (2019). Stejný

zdroj informací najdeme v programovém dokumentu Nové průmyslové strategie pro Evropu (2020).

Strategická autonomie prvně zdůrazňuje „suverenitu“ a „soběstačnost“ v kritických průmyslových sektorech. Jejím cílem je snížit naši „závislost“ na zbytku světa jako čínské výrobě či monopoliza-

Prioritou by měla být realizace tzv. Nové průmyslové strategie pro Evropu.

ci americkými technologickými giganty. Evropa by neměla podlehnout „svodům protekcionismu a narušení trhu, zatímco ale nebude naivně připouštět nespravedlivou soutěž“ zvnějšku. Příznakem toho je zásah Komise proti Googlu v oblasti „spravedlivé soutěže“, screening neevropských investic proti „predátorským akvizicím“ evropských firem nebo budování vlastní „kritické digitální infrastruktury“ po zkušenosti s 5G sítěmi společnosti Huawei.

Specializace založená na provázání digitálních a zelených inovací následně kombinuje snahu o „digitální autonomii“ a klimatickou „odolnost“. Podle žebříčků Fortune a Forbes sídlí v EU 21 ze 100 největších světových průmyslových firem, ale jen 13 technologických. Siemens, Volvo nebo i Christian Dior představují podobné průmyslové giganty. Mezi těmi technologickými jde o Ericsson, Orange či Accenture. Tato páteř „evropských strategických hodnotových řetězců“ potřebuje v globální soutěži podmíněnou veřejnou podporu. Evropská unie ale zároveň dává přednost růstu malých a středních podniků buď jako autonomních start-upů, nebo jako masa obalujícího zmíněnou průmyslově-technologickou páteř. Zastavit digitální zaostávání a propojit ho se zelenými inovacemi „od výzkumu až po výrobu“ lze uskutečnit jen v pevném politickém rámci této veřejné podpory.

Spravedlivá transformace je nakonec bezpodmínečnou součástí takového rámce. Jednostranná protřní integrace spíše prohloubila nerovnosti mezi členskými státy, jejich regiony, a také třídami evropské společnosti. Evropská průmyslová politika si proto bere to nejlepší z těch starých: důraz na „lepší distribuci přínosů tržní integrace napříč našimi společnostmi“. Stejně vyzdvihuje „úzce koordinovanou a vzájemně podporující se“ spolupráci mezi evropskými institucemi, vládami nebo odbory, hospodářskými komorami a další občanskou společností. Kohezní politika se strukturálními fondy nebo evropský pilíř sociálních práv tento princip dlouhodobě zohledňuje. Právě proto vznikají nové fondy pro spravedlivou transformaci a plán posílí sociální pilíř za účelem „nenechat nikoho pozadu“.

Strategická autonomie: poučení z české zkušenosti

Česko je jednostranným zastáncem principu konkurenceschopnosti, jenž se pravidelně vymezuje

vůči aktivismu zaměřenému na podporu soběstačnosti a suverenity. V předsednickém triu je aktivistickému pojetí nejbližší francouzská pozice, zatímco Švédsko často stojí s Českem v oblastech vnitřního trhu i obchodní politiky EU na druhé straně. České předsednictví by nicméně mělo částečně vyjít vstříc francouzské podobě strategické autonomie. Ta je nakonec poučením z české zkušenosti se zvyšováním konkurenceschopnosti především pomocí odstraňování tržních bariér a regulací.

Výsledkem této rozporuplné zkušenosti je hospodářská závislost, kterou v roce 2016 výborně vystihl vládní dokument Analýza odlivu zisků. Česko je dle něj hřištěm nadnárodních korporací, jejichž centrály a technologický vývoj sídlí mimo naše území. Osud domácí ekonomiky pak závisí na rozhodování těchto centrál, ale i na zbytečných ztrátách kvůli nadměrnému odlivu zisků. Se 70% podílem zahraničních investic na svém HDP jsme jednou z nejvíce zahraničně vlastněných ekonomik EU. V roce 2019 odplulo do zahraničí asi 299 mld. Kč, tedy 10 % HDP. Takovému obrazu evropské závislosti na Spojených státech a Číně se princip strategické autonomie snaží předejít.

Můžeme mu vyjít vstříc např. v oblastech, které zvyšují kapacity evropských institucí a vlád autonomně usměrňovat naši hospodářskou budoucnost. Právě v kapacitě veřejných institucí je nakonec Česko podle globálního indexu konkurenceschopnosti celosvětově až na 44. místě. Zatím lze o takovém kroku pochybovat. Teze Hospodářské strategie ČR, které před rokem zveřejnilo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, sice ve svém úvodu konstatují, že svět se mění, avšak následně svědčí o tom, že Česko hodlá zůstat na místě. Opožděné vydání samotné Hospodářské strategie ČR, která má nastavit rámec českého rozvoje pro další dekádu, ale nebyla zveřejněna ani na začátku roku 2021, to vše velmi dobře ilustruje.

Digitální a zelená specializace: překonání vlastního konzervatismu

Hospodářská strategie ČR by přitom měla předurčit priority našeho předsednictví. Ty budou muset zároveň překonat český konzervatismus v případech zelených inovací, který odporuje nejen evropským ambicím, ale i švédským a francouzským záměrům. Způsobuje i vnitřní pnutí ve zmíněných tezích hospodářské strategie a jí podřízené Inovační strategii ČR, jež si za rozvojový vzor berou právě skandinávské hospodářské modely. Když však srovnáme text české a švédské inovační strategie, zjistíme zásadní rozdíl. Zatímco nová česká verze zmiňuje klíčová slova „zelená“ a „klíma“ třikrát, o mnoho let starší švédská verze 57krát. Nikoli Česko, ale Švédsko zatím dokáže ovlivňovat směřování evropské průmyslové strategie.

Vraťme se k evropským hodnotovým řetězcům, v jejichž modernizaci o daleko více hrají právě Francie a Švédsko. Z uvedených 21 globálně největších evropských průmyslových firem je jich pět francouzských, jedna švédská, žádná česká. Ze 13 technologických evropských gigantů jsou tři francouzské, jeden švédský, žádný český. Naše subdavatelská struktura je nicméně pro budoucnost těchto řetěz-

ců zásadní. Nejenže je Česko produkčně sedmou nejkompexnější ekonomikou světa, disponuje také málo inovativními, ale zato technologicky adaptivními firmami. Může se tedy v těchto řetězcích posunout výše, pokud bude usměrněna nekonzervativní státní podporou v souhře s evropskými a globálními trendy.

Zdravá míra skepticizmu ohledně ozelenění kontinentální ekonomiky je na místě, protože ponese me jedno z jeho nejtěžších břemen. Česko totiž pro západoevropské ekonomiky stále ještě a často velmi dobrovolně funguje jako špinavější výrobní linka, na niž překládají vlastní environmentální náklady. Takový skepticizmus můžeme vynahrádit proaktivním zájmem o digitalizaci. Našemu předsednictví by nicméně nemělo uniknout, že se obě dimenze stávají spojenou nádobou technologicko-průmyslové transformace.

Spravedlivá transformace: sine qua non úspěšné průmyslové strategie

Spravedlivá transformace je poslední výzvou pro českou skepsi vůči sociální dimenzi EU. Nejenže se pojí s otázkou zelené specializace, která podle výše zmíněné Vídeňské deklarace musí zůstat spravedlivá, sociálně vyvážená a brát v potaz národní specifika jednotlivých států. Může především rozklížit předsednické trio kvůli souběhu francouzských prezidentských voleb a předsednictví, na které to české bezprostředně navazuje. Emmanuel Macron už jednou využil sociální dimenzi jako bič na náš prezident nejprve jako ministr hospodářství, pak jako prezidentský kandidát. Opakování stejného příběhu nás nemůže zaskočit, a nemělo by nás ani vyprovokovat ke stereotypnímu odmítnutí tohoto principu.

Aby naše předsednictví získalo v této otázce aktivní hlas, bude muset naopak rozšířit tradiční český repertoár. V extrémní antisociální verzi ho vyjadřoval prezident Václav Klaus během minulého předsednictví. Jeho umírněnější verze pak sebestředně lpí na nutnosti zohlednit národní specifika, aby iniciativy jako Evropský pilíř sociálních práv zůstaly co nejvíce rozmněně.

Vyjít vstříc prohloubení sociálního pilíře může totiž rozšířit naši pozici, ale být i klíčem k řešení slabiny českého hospodářského modelu: levné a méně chráněné pracovní síly. Ilustrujme si to na otázce férové minimální mzdy, jejíž základní podmínky má sociální pilíř celoevropsky sjednotit. S minimální mzdou na úrovni 37 % průměrné mzdy se Česko pohybuje na úplném chvostu EU. Taková mzda nezajišťuje přežití, natož produktivní zapojení do trhu práce. Opravdu je toto české specifikum hodné zohlednění, nebo by mělo být překonáno v rámci celoevropského řešení?

Podobné otázky nepožadují zásadní přehodnocení české pozice, ale její přizpůsobení měnícímu se světu. Znovunalezení konceptu průmyslové politiky naznačuje takovou změnu a může být opěrným bodem českého předsednictví. Nemůžeme při tom ale lpět na zastarávajících ekonomických zásadách. Teprve pak Česko může věrohodně formulovat vize hospodářského rozvoje pro sebe i Evropu. ●

Analýza: Vztahy mezi Evropskou unií a Afrikou a postoj České republiky

Barbora Menclová

Evropská unie se snaží o posílení své globální role a její součástí je i upevnění vztahů s africkými státy. Na stole je aktuálně dohoda mezi EU a skupinou afrických, karibských a tichomořských států. Plánuje se přijetí nové strategie pro Afriku na evropském summitu s Africkou unií. Základní rysy obou úprav už jsou známé, hlavní důraz je kladen na rovnocenné partnerství mezi oběma kontinenty, které má směřovat k oboustranně výhodné spolupráci.

————— Afrika se v posledních letech těší nebývalému zájmu evropských zemí včetně České republiky. Důvodem je řada výzev, která je s tímto kontinentem spojená, od silícího vlivu Číny přes bezpečnostní otázky, klimatické změny, demografický boom až po nové ekonomické příležitosti. I mnoho dalších světových hráčů láká tamní nerostné bohatství, potřebné nejen při vývoji nových technologií, i možnosti místních trhů, kde mohou uplatnit své produkty i know-how. V neposlední řadě se dnes jedná také o úspěšné překonání koronavirové krize.

Evropská unie je v Africe největším obchodním partnerem, investorem i dárce. V posledních letech ale její pozici ohrožují kromě Číny i další hráči, jako jsou Rusko nebo Turecko. Evropské státy tak musí stále více hledat rovnováhu mezi svými zájmy, včetně důrazu na šíření liberálních hodnot, a potřebami afrických zemí, aby si udržely své přednostní postavení v sílící světové konkurenci.

Uplynulý rok měl být ve znamení nového začátku ve vzájemných vztazích. Dohodu z Cotonou, upravující kontakty mezi EU a skupinou afrických, karibských a tichomořských států (skupina ACP), platnou od roku 2000, měla nahradit nová smlouva. Na šestém summitu mezi EU a Africkou unií (AU) naplánovaném na podzim minulého roku do Bruselu měla být přijata nová strategie pro Afriku, jež by nahradila stávající úpravu schválenou v roce 2007. Ani k jedné události nedošlo. Uzavření post-Cotonou dohody komplikovaly až do prosince 2020 politické neshody a schválení nové strategie bylo kvůli pandemii odloženo. Očekávání spojená se začátkem nové éry se tak přesunula na tento rok.

Uzavření post-Cotonou dohody komplikovaly politické neshody a pandemie.

Krátký exkurz do minulosti

Pro pochopení současného vývoje je nutné se vrátit o dvě dekády zpět. I když byla Afrika už jen vzhledem ke koloniální minulosti většiny západoevropských států vždy součástí evropské zahraniční agendy, ne vždy byla jednou z jejich priorit. Po útlumu v devadesátých letech 20. století, kdy evropskému dění dominovala otázka východního rozšíření, nastala nová éra s příchodem druhého tisíciletí. V roce 2000 se konal v Káhiře historicky první summit mezi EU a africkými zeměmi. Ve stejném roce byla schválena Dohoda z Cotonou, která navázala na předchozí Konvenci z Lomé, upravující vztahy mezi EU a skupinou ACP od poloviny sedmdesátých let 20. století. Dohoda z Cotonou kladla prvně důraz na partnerství mezi oběma celky. Jedním z jejích základů se staly i Dohody o ekonomickém partnerství (dále EPAs), jejichž cílem je eliminovat obchodní překážky. Tento proces ale doprovází řada kontroverzí. Mezi časté námitky afrických států patří, že po přijetí EPAs nebudou

moci konkurovat levnějšímu evropskému dovozu a v jejich státních rozpočtech budou chybět příjmy z celních poplatků. Ozývají se i hlasy, že dohody dojednané s jednotlivými regionálními sdruženími v subsaharské Africe narušují integrační snahy celého kontinentu včetně nedávno vzniklé Africké zóny volného obchodu. Výsledkem je, že od zahájení jednání v roce 2002 se dnes v subsaharské Africe uplatňuje jen jedna dohoda z pěti.

Dalším klíčovým momentem ve vývoji evropsko-afrických vztahů bylo schválení první společné strategie pro Afriku na druhém summitu v Lisabonu v roce 2007, kde evropským protihráčem byla již nově ustanovená Africká unie, nástupce Organizace africké jednoty. Oproti Dohodě z Cotonou je tato strategie zaměřena na všechny africké státy včetně zemí Maghrebu. Důraz byl kladen zejména na posílení politického partnerství a na rovnost mezi oběma kontinenty, kdy už Afrika neměla být vnímána jen jako pasivní příjemce evropské pomoci.

Milníkem byl také vznik výše zmíněné Africké zóny volného obchodu v roce 2018, do které se nakonec zapojily všechny africké státy. Spolupráci zatím doprovází řada komplikací od silících protekcionistických snah některých afrických vlád přes chronické potíže, jako je nízká míra industrializace jednotlivých zemí, chybějící dopravní infrastruktura i závislost na dovozu zvenčí. Pokud by se ale podařilo v integraci pokročit, vznikla by tak největší zóna volného obchodu na světě včetně volného pohybu osob.

Kromě klíčových dokumentů, které byly schváleny v minulých 20 letech, došlo na africkém kontinentě k řadě dalších zásadních změn. Jednou z nich je rychle rostoucí počet obyvatel, kdy se odhaduje, že do roku 2050 bude velikost africké populace dvojnásobná s převahou mladých lidí. To klade značné nároky na jednotlivé státy. Další výzvou jsou klimatické změny, které se projevují např. častějšími záplavami, požáry i vysycháním půdy. V minulých dekáдах sice došlo k ukončení některých mnohaletých konfliktů, např. občanské války v Angole, ale objevila se nová ohniska. Jedním z posledních je střet centrální a lokální vlády na severu Etiopie, který si vyžádal desítky tisíc uprchlíků v sousedních státech a destabilizuje situaci už v tak neklidném Africkém rohu. Velkým problémem je také stoupající počet radikálních islámských hnutí, jejichž zástupce je dnes možné nalézt od Mosambiku až po neklidnou oblast Sahelu. Souběh těchto okolností a konkurence dalších světových aktérů včetně Číny, jež ve svém africkém angažmá na rozdíl od EU neřeší hodnotové otázky a soustředí se především na ekonomický profit, nutí evropské státy přizpůsobit se novým podmínkám.

Současný stav vzájemných vztahů

V současnosti vzájemné vztahy mezi EU a africkými státy upravují dva klíčové dokumenty – Dohoda z Cotonou z roku 2000 a Společná strategie EU-Afrika z roku 2007. Návrh nové strategie pro Afriku představila Evropská komise s vysokým představitelem EU pro zahraničí a bezpečnostní politiku v březnu 2020. Nově se má spolupráce soustředit do pěti klíčových

oblastí, kde je často zdůrazňováno rovnocenné postavení obou partnerů. Cílem je hledání společných zájmů a realizace oboustranné výhodné spolupráce. Jednou z oblastí je společně úsilí o udržení míru a bezpečnosti v afrických zemích. V Africe působí v současnosti pět vojenských a civilních misí EU. Další oblastí je ekonomická spolupráce, kde Unie mj. deklaruje svůj zájem podpořit integrační snahy svého protějšku, jmenovitě Africkou zónu volného obchodu. Návrh reaguje i na aktuální výzvy, jako je snížení negativních důsledků spojených s klimatickými změnami a digitální transformací. Ze strany evropských partnerů by spolupráce měla i nadále probíhat např. poskytováním svých know-how a technologií. Spornou a silně zpolitizovanou otázkou je také oblast migrace a mobility, kde je opět důraz kladen na omezení nelegální migrace. Jedním z cílů je urychlit návraty do zemí původu, do kterých by se měly zapojit všichni zúčastnění aktéři včetně afrických zemí. Na oplátku EU nabízí usnadnit výhody spojené s legální migrací, např. často obtížné posílání remitencí.

Přesnější rysy i potřebnou politickou váhu by tato strategie měla získat až po setkání evropských a afrických lídrů na šestém summitu mezi oběma kontinenty, kde budou zkombinovány návrhy obou stran. Pokud to pandemická situace dovolí, mohl by se uskutečnit ještě za současného portugalského předsednictví Rady EU. Samotné Portugalsko o jeho konání projevilo značný zájem, vztahy s africkými státy patří k jeho dlouhodobým zahraničním prioritám.

Co se týče Dohody z Cotonou, její platnost byla již podruhé prodloužena, tentokrát do listopadu tohoto roku. Samotná jednání o nové dohodě sice začala už v září 2018, ale politickou shodu se podařilo najít až na konci minulého roku. Příčinou byly mj. opět spory o pokračování EPAs, spolupráce v oblasti migrace i způsob financování rozvojové pomoci. V současnosti je návrh převáděn do právní normy, jeho základní rysy jsou ale již známé. Podle některých odborníků má nová dohoda oproti Cotonou výrazně politický charakter, kdy je důraz kladen na spolupráci v oblastech, jako je dodržování lidských práv, mír a bezpečnost. V mnohem větší míře je opět vyzdvihována potřeba partnerství mezi aktéry. Další novinkou je, že je rozdělena na společnou část, kde jsou představeny sdílené hodnoty a cíle, a na tři regionální protokoly dle geografické polohy států skupiny ACP, aby co nejvíce odpovídaly potřebám jednotlivých regionů. Regionální protokol pro subsaharské africké státy do velké míry kopíruje evropský přístup k celé Africe, nastíněny v navržené strategii. Základem ekonomické spolupráce mají být i nadále EPAs, kde se má pokročit v jejich implementaci. K výrazné změně došlo v oblasti financování rozvojové pomoci, kdy dosud k tomu určený Evropský rozvojový fond byl začleněn spolu s dalšími fondy do nově vzniklého nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci (dále NDICI) a stal se tak součástí evropského rozpočtu. Mimoevropským zemím se tím nepodařilo prosadit začlenění finanční pomoci přímo do nové dohody. Kritizována byla i výše finančních prostředků určených na rozvojovou pomoc,

kteřá byla oproti původnímu návrhu po vypuknutí pandemie snížena.

Právní podoba nové dohody má být dokončena do března tohoto roku. Podle optimistických scénářů by k jejímu podpisu mohlo dojít ještě letos. Pokud tomu tak bude, měla by nastavit, při nejmenším v provizorní formě před dokončením kompletní schvalovací procedury, podobu spolupráce mezi EU a skupinou ACP na následujících dvacet let.

Postoj České republiky k evropské spolupráci s Afrikou

Stále větší zájem o Afriku je patrný v posledních letech i u České republiky. Projevu se to jak rostoucím počtem obchodních kontraktů, tak např. i zapojením českých vojáků do evropské mise v Mali včetně jejího vedení. Podle ministra zahraničních věcí Tomáše Petříčka je Česko velmi aktivní i v rozvojové a humanitární pomoci. V prosinci 2020 se podobou euro-afrických vztahů a postojem ČR zabýval i Národní konvent o EU, ke kterému vznikla i podkladová zpráva. Podle jejích autorů Češi při evropských jednáních o budoucí podobě spolupráce s Afrikou nekladou příliš velký důraz na problematiku migrace na rozdíl od svých maďarských a polských partnerů a zajímají se spíše o jiná témata, jako je prohloubení ekonomické spolupráce a podpora občanské společnosti. Autoři zprávy však Česku vytýkají, že se v Africe zaměřuje na příliš mnoho oblastí i témat. Do budoucna by bylo proto podle nich vhodné vymezit několik hlavních priorit, např. tematických, a na ty se soustředit. Zda ČR půjde tímto směrem, by mohla naznačit připravovaná strategie české zahraniční politiky vůči subsaharské Africe.

Afrika se snaží vymanit z obrazu pasivního příjemce evropské pomoci.

Úřad vlády ČR také zveřejnil východiska k prioritám českého předsednictví Radě EU v roce 2022. Mezi jinými se v části Evropa silná ve světě objevuje i odkaz na posílení vztahů s Afrikou, zejména s oblastí Sahelu. Nelze asi čekat, že by se právě toto téma stalo stěžejním, ale vzhledem ke složením předsednického tria, jehož součástí je i Francie, která již svůj zájem o africký kontinent deklarovala, je možné, že bude v rámci českého předsednictví minimálně reflektováno.

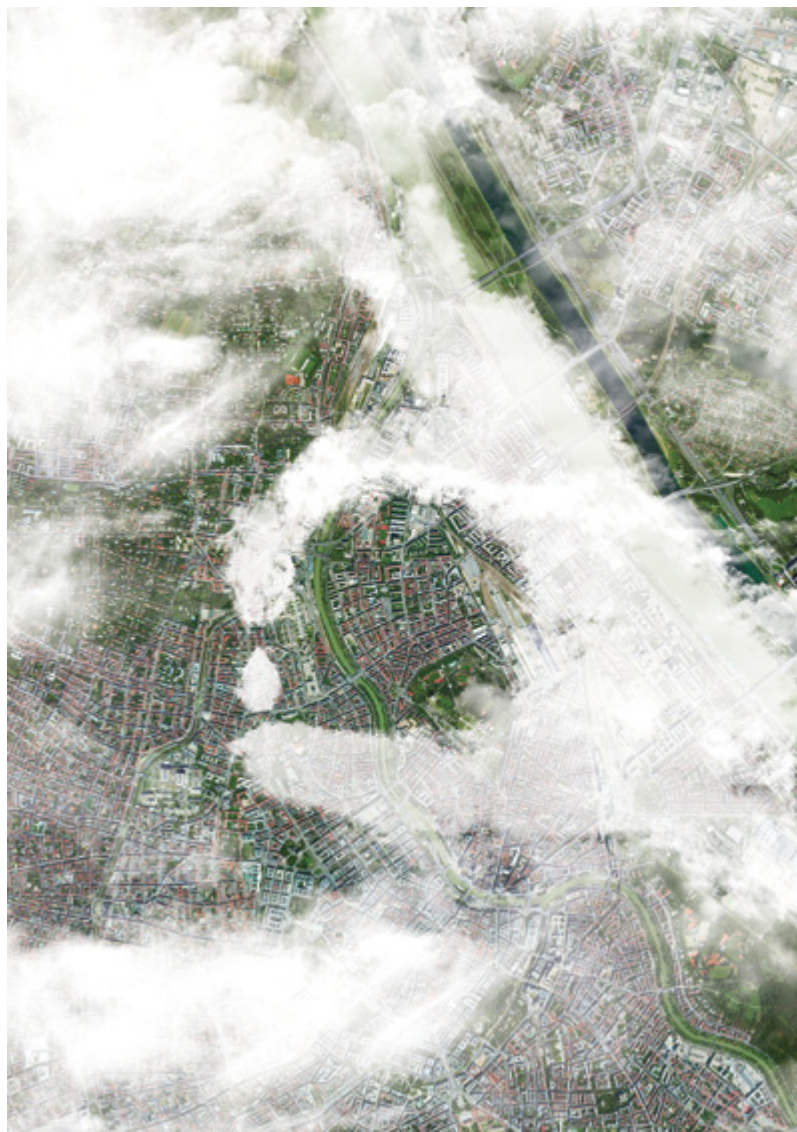
Co se týče výhledu do budoucnosti, blízkost Afriky, nové výzvy i zostřující se globální soutěž EU zřejmě neumožní jinou variantu než prohlubovat spolupráci s tímto kontinentem. I když diskuse o budoucí podobě vzájemných vztahů je dnes zastíněna pandemií, dá se předpokládat, že po jejím utlumení se opět stane jedním z velkých témat evropské zahraniční agendy. ●

→ Autorka se specializuje se na Portugalsko a lusofonní Afriku na FSV UK

Analýza: České předsednictví na vlně evropské klimatické politiky

Romana Březovská

Ochrana klimatu by měla být jedním z prioritních okruhů nejen českého, ale jakéhokoliv předsednictví. Česko má v tomto případě lehčí úlohu, jelikož Evropská unie v této oblasti již řadu zásadních rozhodnutí učinila. Díky dokumentu Zelená dohoda pro Evropu či schváleným ambicióznějším emisním závazkům EU bude české předsednictví nejspíš oproštěno od povinnosti vést strategické diskuse, jakých cílů dosáhnout, a bude se tím spíše soustředit na to, jak již přijaté závazky efektivně naplňovat.

Česká republika může v této souvislosti využít dynamiku aktivní Evropské komise ve věci přechodu na klimaticky neutrální a odolné hospodářství, a rovněž se takticky svést na vlně předsednického tria. Právě Francie a Švédsko patří mezi unijní státy s nejprogresivnějšími klimatickými politikami. Pro ČR to představuje skvělou příležitost, jak posilovat roli EU jako klimatického lídra na světovém poli a zároveň zaměřit pozornost na domácí klimatická témata jako spravedlivý přechod ke klimatické neutralitě v podmínkách středoevropského průmyslového a energeticky náročného státu.

Cesta ke snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do osmi let

Obecné zaměření klimatické agendy českého předsednictví lze vyčíst už dnes: důraz bude kladen na záměr dosáhnout klimatické neutrality do poloviny století s ohledem na posilování konkurenceschopnosti evropského průmyslu a souběžné zajištění sociální spravedlnosti. Konkrétněji se bude jednat o oceňování uhlíku a o dvou základních mechanismech, s jejichž pomocí EU snižuje emise skleníkových plynů, přesněji tedy rozšiřování Evropského systému obchodování s emisními povolenkami (např. na oblast dopravy a stavebnictví) a na komplementární revizi nařízení o sdílení úsilí. Evropská komise bude dále pokračovat v krocích navazujících na v současnosti projednávaný evropský klimatický zákon, návrh úpravy daní, aby byly v souladu s klimatickými ambicemi, a v neposlední řadě bude pokračovat v záměru posilovat možnosti, jak zapojit občany, investory, regiony i soukromý sektor do boje s klimatickou krizí.

Ve světle pandemie a plánu obnovy EU je stěžejním tématem obnova ekonomik prostřednictvím jejich ozelenění a digitalizace a celkové posílení dlouhodobé odolnosti EU vůči šokům, včetně klimatické krize. Do hry zde vstupuje balíček opatření, tzv. Fit for 55 package, který představuje nástroj ke snížení emisí do roku 2030 o 55 %. Chytrý způsob snižování emisí má věst k modernizaci ekonomik, učinit z evropských firem průkopníky v inovaci a zároveň posílit energetickou bezpečnost a přinést zdravotní benefity.

Prostřednictvím balíčku Fit for 55 bude EK posuzovat, zda je veškerá unijní legislativa v oblasti energetiky a klimatu kompatibilní s klíčovými emisními redukčními cíli stanovenými pro rok 2030. Právě tento balíček je a bude relevantní pro ČR nejen z důvodu obsahového, ale i procesního. Evropská komise má představit v červnu 2021 v rámci zmíněného balíčku velké množství legislativních návrhů a také jejich dopadovou analýzu, a proto lze očekávat, že během druhého pololetí roku 2022 se budou konat triology, dotahovat jednání a uzavírat legislativní návrhy právě v této oblasti. Česká republika bude během svého předsednictví jakožto zástupce všech unijních států zodpovědná za konstruktivní přístup, vytváření přijatelných kompromisů a vedení jednání se zástupci Evropského parlamentu, Evropské komise a řady mezinárodních institucí.

Ze široké palety zatím představených iniciativ EK, které se váží k balíčku Fit for 55, bude z pohle-

du energetiky pro české předsednictví relevantní např. revize směrnic Evropského parlamentu a Rady o energetické účinnosti, energetické náročnosti budov, podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů či revize legislativního rámce s plynem. Proces revizí těchto směrnic může s velkou pravděpodobností mít přesah do českého

Bude stačit, pokud se české předsednictví v klima agendě vyvaruje zásadních přešlapů.

předsednictví, přičemž se jedná o agendy, které jsou z pohledu přechodu na nízkemisní hospodářství zásadní. Lze očekávat, že v současné době se garant oblasti energetiky, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, bude stavět k ambiciózním revizím spíše odmítavě, deklarovaným důvodem bude riziko ohrožení konkurenceschopnosti průmyslu ČR a zavádění dalších regulačních opatření. S ohledem na skutečnost, že České republice se dlouhodobě nedaří snižovat emise skleníkových plynů, nedosahuje cílů v oblasti energetické účinnosti a na půdě EU působí spíše nekonzistentně, pro klimatickou politiku by byl přínosnější postoj rozumného mediátora než aktéra, který dostatečně nepodporuje inovace (nejen v průmyslu) a nechápe nutnost rovného partnerství a ani výhody udržitelného rozvoje.

Klimaticky odolné i zodpovědné digitální Česko?

Positivní zprávou je, že aktuálně avizované priority předsednictví České republiky se dají přímo skloubit s přechodem na klimaticky neutrální model hospodářství EU. Oblasti vnitřního trhu, bezpečnosti, udržitelnosti a budování digitálního trhu mohou být využity jako témata, která mohou přispět k dekarbonizaci a posilovat odolnost Unie. Jako středně velký stát EU by si Česká republika měla nicméně stanovit jen menší množství priorit a soustředít své omezené síly právě na ně. Jako energeticky náročný stát volající po výjimkách a spravedlivém přerozdělení emisních závazků může také prostřednictvím předsednictví tematizovat otázku spravedlivé transformace (nejen) uhelných regionů, jež je důležitá pro řadu států EU. Toto téma se nabízí z řady důvodů, přičemž jedním z nich je i snaha nebrzdit, ale do jisté míry zasadit do českého kontextu progresivní energetické a klimatické politiky Francie a Švédska.

Správné uchopení českého předsednictví může být posíleno vhodným nastavením priorit i v návaznosti na výsledky parlamentních voleb. Nová vláda má možnost oslabit komplex méněcennosti, který dlouhodobě sužuje stát a který podlamuje víru občanů ve vlastní schopnosti prosadit se v nízkemisní a energeticky účinné budoucnosti.

Sebevědomé a kreativní předsednictví bude moci svým jednáním jít v oblasti ochrany klimatu příkladem. Nabízí se např. možnost snižovat emisní stopu servírováním vegetariánských či veganských pokrmů, organizovat jednání spíše formou on-line

nebo realizovat centralizovaný model předsednictví, kdy se jednání na území České republiky budou vést pouze v Praze, resp. na jednom místě bez nutnosti rozvážet účastníky jednání po celém státě. Samotná jednání nebo celé předsednictví by rovněž mohlo být klimaticky neutrální, což znamená, že by produkce emisí skleníkových plynů byla díky

Předsednictví v Radě EU přichází s možností upozornit na problematiku, která je danému státu blízká.

nízkoemisním a energeticky účinným opatřením minimalizovaná a případné emise by byly transparentním způsobem kompenzované. Vzhledem k tomu, že se o klimaticky neutrální předsednictví pokoušelo již Finsko nebo Německo, mohlo by jít Česko o krok dál a odstranit z ovzduší více emisí skleníkových plynů, než by svou činností vytvořilo. Tím by se mohlo stát české předsednictví průkopnický klimaticky pozitivním předsednictvím. Podnětná by mohla rovněž být příkladná a inspirativní prezentace, jakým způsobem jsou efektivně využívány zdroje z Modernizačního fondu EU (tedy část z alokovaných cca 154 mld. Kč) a dalších relevantních nástrojů (např. Fondu spravedlivé transformace) na přeměnu českého průmyslu.

Mění se klima jako globální téma

V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že problematika energetiky a ochrany klimatu zcela očividně roste na významu a zasahuje jak do sektorových agend (dopravy, zdraví, zemědělství, finance ad.) jednotlivých států i Unie, tak do přeshraničních a mezinárodních jednání. Do agendy pro rok 2022 tak spadá např. přijetí zásadního dokumentu v oblasti bezpečnosti Evropskou radou, a to tzv. Strategický kompas definující směřování politiky EU v kontextu krizového řízení, odolnosti, budování kapacit a partnerství.

Za zcela zásadní téma je považováno mj. tzv. uhlíkové clo, které má, zjednodušeně řečeno, začlenit do ceny dováženého zboží emise CO₂ související s jeho výrobou. Cílem tak je pomocí tohoto nástroje posílit konkurenceschopnost EU a přimět i další státy světa systematicky snižovat své emise skleníkových plynů. Kompatibilita tohoto mechanismu s pravidly Světové obchodní organizace se aktuálně projednává. Vzhledem k tomu, že by mechanismus měl být zaveden do praxe ne později než v roce 2023, je i uhlíkové clo tématem, jež bude muset české předsednictví řešit na půdě mezinárodních organizací jakožto zástupce všech unijních států.

Pomyslnou třešničkou na dortu klimatického vyjednání bude koordinace zástupců členských států EU na jednáních smluvních stran k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu a Pařížské dohodě. Na těchto jednáních, tzv. COPech, se setkávají tisíce lidí a zástupci všech států světa a jednají o otázkách finančních, tak např. o transparent-

nosti nastavených pravidel zacílených na snižování globálních emisí skleníkových plynů. Podobně jako na půdě dalších organizací, mediálně sledovaná a v pořadí již 27. konference (COP-27) bude víceméně jen vyvrcholením dlouhodobé intenzivní mravenčí práce, která přípravu na tuto dvoutýdenní konferenci doprovází.

Prioritizace ochrany klimatu i českého předsednictví?

Česká společnost již není tak klima-skeptická, jak se dříve uvádělo. Naopak, dle výzkumu STEM z roku 2020 souhlasí 84 % české veřejnosti s tím, že současná změna klimatu je hrozbou pro naši budoucnost, 9 občanů z 10 souhlasí s tvrzením, že bez snižování emisí skleníkových plynů nelze ochránit českou krajinu před negativními dopady změny klimatu, jakými jsou např. sucho a následné vymírání lesů. Zároveň přetrvávají obavy, aby přechod na nízkoemisní hospodářství neohrozil průmysl a nesnížil tak jejich životní úroveň.

Je zřejmé, že politika EU v oblasti energetiky a ochrany klimatu, rámována mj. Zelenou dohodou pro Evropu, je ambiciózní a prorůstová, důraz je kladen také na sociální a spravedlivý aspekt nízkoemisní transformace. České předsednictví tak povede Radu EU v čase, kdy bude docházet k uzavírání zásadních agend, přičemž řadu z nich lze stěží předvídat (např. kroky vyplývající z nové Adaptační strategie EU nebo politiky USA v oblasti klimatu). Česko by proto mělo využít možnosti pracovat v triu s klimaticky progresivními státy a zaměřit své síly na vhodně zvolenou prioritu napomáhající digitalizací a dekarbonizací zlepšovat vyhlídky na žití v našem ekosystému nejen občanům české kotliny.

Ministerstvo životního prostředí ČR, které má ochranu klimatu v gesci, si uvědomuje, jak náročné je zorganizovat kvalitní předsednictví s omezenými financemi, a proto v rámci projednávání organizace předsednictví uvedlo, že pakliže je cílem předsednictví spíše ušetřit než vést kvalitní jednání, měla by být agenda přenechána Francii, Švédsku nebo jiným zemím. Rovněž gestor za oblast energetiky, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, uvedlo, že personální kapacita pro české předsednictví je nedostatečná, i kvůli rostoucí agendě právě v energetice.

Předsednictví v Radě EU přichází s možností upozornit na problematiku, která je danému státu blízká. Vzhledem k předpokládané náročné agendě českého předsednictví je proto zásadní zaměřit se jen na jedno prioritní téma. Zacílení sil může navíc vést ke zlepšení reputace státu jakožto lídra dané problematiky. Pro Českou republiku může být tímto tématem např. spravedlivá transformace, jež má potenciál propojit tendence relevantní na úrovni EU i v českém parlamentu, a sice digitalizací s dekarbonizací. Nelze však spoléhat na to, že české předsednictví ambici nést silné téma dostojí. Jistou útěchou snad může být, že předsednictví Francie a Švédska budou v oblasti klimatu a energetiky bezpochyby ambiciózní. Z tohoto důvodu proto bude v zásadě dostačující, pokud se ČR v těchto politicky citlivých otázkách vyvaruje zásadních přešlapů. ●

Komentář: Zahraniční politika jako tradiční silná stránka České republiky: Východní partnerství a západní Balkán

Pavel Havlíček

Zahraniční politika, zejména vůči nejbližším sousedům EU, může pro ČR být příležitostí pro úspěšné šestiměsíční vedení EU. Zkušenosti z nedávného českého předsednictví ve Visegrádské skupině ukázaly, že jsou to právě otázky spojené s Východním partnerstvím a integrací zemí západního Balkánu do struktur EU, ve kterých je ČR silná. Tyto priority představují dlouhodobě silnou stránku české zahraniční politiky a můžou se tak stát zajímavou přidanou hodnotou českého předsednictví.

Zvláštní důraz je během šestiměsíčních cyklů kladen na summity hlav států, kterých členský stát může uskutečnit jeden nebo maximálně dva. Z českého pohledu by se podle dřívějších příslibů a dobrých zkušeností jevílo jako nejlogičtější zorganizovat summit Východního partnerství, které bylo v květnu 2009 spuštěno právě v Praze. Po 13 letech by se tedy osud této východní dimenze Evropské politiky sousedství opět vrátil zpět do českého hlavního města, což by jistě mělo jak symbolickou, tak velmi praktickou rovinu, a znamenalo by to velkou příležitost pro českou diplomacii.

Z důvodu pandemie koronaviru však došlo v poslední době k rozvolnění kalendáře dvouletého systému setkávání s hlavami států šesti východoevropských zemí, které se

původně mělo uskutečnit již v červnu 2020, ale nakonec k němu dojde až na podzim tohoto roku. Proto by příležitost nemusela připadnout do doby českého předsednictví. V tom případě by česká diplomacie mohla zvolit jiný pomyslný zlatý hřeb: region západního Balkánu a jeho integraci do unijních struktur. Minulé zkušenosti bulharského a chorvatského předsednictví totiž ukázaly, že se i zde dá docílit slibných výsledků a proměnit setkání s místními elitami ve značný zahraničněpolitický úspěch.

Samotnou kapitolou je i koordinace v rámci tzv. tria zemí s Francií a Švédskem, v rámci kterého lze Francii považovat za zemi s omezeným zájmem o region východní Evropy (s výjimkou Ruska) a Švédsko naopak za jednoho z tahounů evropské východní politiky. Právě se Švédvy by ČR měla v otázce Východního partnerství, ale také západního Balkánu, dále prohloubit svou spolupráci. V rámci koordinace s Francií by mělo dojít k jasnému vymezení prostoru a vzájemné podpoře priorit v různých oblastech, což může nakonec pomoci všem třem hráčům.

Východní partnerství jako nejlepší volba

Politika Východního partnerství si prošla v posledním období poměrně dynamickým vývojem. Kromě protestního hnutí v Bělorusku se zásadní výzvou stal také válečný konflikt

mezi Arménií a Ázerbájdžánem o Náhodní Karabach. Evropa v této části světa ztrácí půdu pod nohama v důsledku vývoje pandemie koronaviru, nedostatečné pomoci východním partnerům v oblasti vakcinace a stále asertivnějších kroků Ruska a Číny.

V tomto kontextu lze za negativní prohlásit také minimálně dvojnásobné posunutí summitu se šéfy těchto šesti států, jež jako by odsouvalo tuto politiku až na druhou kolej za domácí problémy či integraci západního Balkánu, kde se Unie od počátku pandemie angažovala o poznání výrazněji. Všechny tyto okolnosti ubírají v poslední době Unii z jejího pozitivního kreditu, který si EU předtím získala díky finanční pomoci a poskytnutí ochranných pomůcek a dalšího vybavení nutného pro řešení okamžitých následků krize. Ještě před několika měsíci to totiž vypadalo tak, že EU je ve všech šesti zemích na první pozici mezi zahraničními partnery, kteří s důsledky pandemie výrazně pomohli. Dnes již situace vypadá o poznání jinak a popularita Unie začala postupně klesat nejen kvůli svému nepřesvědčivému přístupu k distribuci vakcín. Tento trend nezvratilo ani nedávné prohlášení 13 evropských členských států zasazujících se o zapojení východních partnerů do společných nákupů vakcín a jejich distribuce i mimo program COVAX pro rozvíjející se země ve světě. Pozitivně byla přijata

alespoň regionální iniciativa českého předsednictví V4, která představila nový program V4East Solidarity za účelem řešení následků pandemie koronaviru.

České zařazení Východního partnerství jako priority předsednictví – bez ohledu na summit hlav států – by znamenalo vrátit východní politice EU její náležité přední místo na evropském pořadu dne. Z hlediska praktické náplně a agendy tohoto setkání by česká diplomacie mohla dále rozvíjet nastavený kurz zacílený na posílení odolnosti východních partnerů, jež ČR od počátku aktivně pomáhá formovat. Minimálně od tří asociovaných zemí s EU přitom víme, že mají eminentní zájem rozvíjet své schopnosti vypořádat se s hybridními hrozbami, včetně kybernetické odolnosti, boje s dezinformacemi, ale i zapojení do evropských institucí zabývajících se těmito fenomény. Budování institucí a zvyšování kapacity a školení státních úředníků v nejrůznějších oblastech, včetně boje s korupcí, organizovaným zločinem či pašováním a dalšími je i evropským společným zájmem.

Významné přitom bude, aby se změny projevíly v každodenním životě obyvatel Ukrajiny, Běloruska, Gruzie, Moldavska, Arménie, Ázerbájdžánu. Nejlepším prostředkem k tomu bude dále liberalizovat vzájemný obchod a uvolnit tržní bariéry, posílit západní investice do tohoto regionu, ale také prostřednictvím evropských finančních nástrojů motivovat země k provádění reform a zacílení na udržitelnost, včetně digitální a zelené transformace. Ty jsou v podmínkách východních partnerů na jiné úrovni než v EU samotné, ale to nic nemění na faktu, že můžou z hlediska transformace ekonomiky a společnosti cílit rovnou na vyšší metu.

Nakonec zajímavou příležitostí se může stát i rozvoj a podpora mezilidských kontaktů, občanské společnosti, demokratizace a také posilování právního státu, které bylo v hodnocení Evropské komise v březnu minulého roku hodnoceno jako nedostatečné. Česká diplomacie zde může přispět svými dobrými zkušenostmi v oblasti vzdělávání a podpory nezávislých médií či reformování místních a regionálních samospráv, kde se dlouhodobě angažuje. V celé řadě oblastí se tedy může stát tahounem dalšího rozvoje této politiky, což by mělo některé velmi konkrétní dopady na šest zemí z tohoto regionu.

Nicméně úplně nejdůležitější bude vrátit Východnímu partnerství jeho v poslední době zašlou slávu a ukázat ho jako politiku schopnou řešit každodenní problémy zemí a jejich obyvatel. V tomto ohledu bude muset být česká diplomacie kreativní, prokázat značnou dávku umu a přijít s novými nápady a výhodami, které by zejména tři asociované země, Ukrajinu, Gruzii a Moldavsko, posunuly blíže k Evropě a dále od autoritářských

praktik směřujících do tohoto regionu ze zemí, jako je Rusko nebo Čína, popř. Turecko. „Více za více a méně za méně“ by se opět mělo vrátit do evropského slovníku a proměnit v konkrétní výhody, finanční podporu a zapojení do unijních struktur. Současně revize asociačních dohod a komplexních a prohloubených obchodních úmluv s Ukrajinou a Gruzii k tomu mohou představovat první krok.

Západní Balkán jako nejlepší alternativa

Česká diplomacie vůči západnímu Balkánu zaznamenala v uplynulém roce také několik úspěchů, které by mohla během nadcházejícího předsednictví proměnit v konkrétní výsledky. Jedná se nejen o úspěšné zapojení do vytvoření nové a dynamičtější evropské politiky rozšiřování, kde se představy zemí ze střední a východní Evropy střetly s Francií, ale také úspěšné vyjednávání se západo-balkánskými státy a o podporu integračního procesu, včetně zařazení Albánie a Severní Makedonie mezi kandidátské země na začátku minulého roku.

V těchto evropských vyjednáváních stála česká diplomacie a její předsednictví V4 vždy po boku západobalkánských států a aktivně se zapojovala svou podporou, jakoli ta vždy nebyla citit od všech zemí Unie stejnou měrou. Například poslední zásah Bulharska do vyjednávání o integraci Severní Makedonie donutilo na konci minulého roku českou a slovenskou diplomacii k intervenci. Z důvodu některých nejasností tohoto kroku zvolil český ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček a jeho slovenský protějšek Ivan Korčok i formu veřejné diplomacie, aby věci uvedli na pravou míru a znovu odmítli hrát roli arbitra v otázkách identity a historické paměti, jak to požadovala Sofie.

Jakkoli má česká podpora integračního procesu států západního Balkánu stále i některá slabá místa, mezi kterými bychom mohli najít určitou nejednotnost české diplomacie v některých otázkách či ne vždy efektivní veřejnou diplomacii a vysvětlování této politiky v domácím prostředí, přesto má ČR na Balkáně dobré jméno a může svou transformační zkušeností a podporou demokratizace pomoci přiblížit region blíže k EU. Klíčem k tomu bude vedení dialogu i s dalšími evropskými státy a jejich uvěřitelné přesvědčování o nutnosti integrace šestice zemí z tzv. měkkého podbríšku EU do unijních struktur.

České předsednictví k tomu může zásadní měrou přispět, a to ať už zorganizováním summitu na vysoké úrovni, či zacílením a chytrým používáním kondicionality v problematických otázkách integrace a podpory reformního kurzu šestice zemí. Česká republika bude v pozici, ve které bude nejen vyjednávat kompromisy, ale také do určité míry ovlivňovat agendu dne, na které by se podpora integrace západního Balkánu měla

jednoznačně objevit. Dobrého spojence má Česko v osobách nového evropského zomněnce Miroslava Lajčáka a také maďarského eurokomisaře pro rozšiřování Olivera Várhegyiho. Ten již v minulém roce během českého předsednictví V4 v Praze prohlásil, že by považoval za úspěch svého působení, pokud by do konce mandátu byla alespoň jedna země plně připravena na přistoupení k EU. Tato míra ambicí české diplomacii jistě vyhovuje a měla by hledat prostředky k tomu, jak toho prakticky docílit.

Novou příležitostí pro euroatlantickou orientaci zemí představuje také nová americká administrativa Joea Bidena, která, alespoň podle posledních výroků, hodlá hledat styčné body a synergie jak evropského, tak amerického přístupu vůči tomuto regionu. Ty budou významné zejména ve vztazích mezi Srbskem a Kosovem, ale také pro širší stabilitu a bezpečnost v regionu a pokračování procesu usmiřování mezi místními společnostmi, pro které představují třetí aktéři včetně Ruska, Číny či Turecka zásadní výzvu.

Vyzdvihnutí tradičních českých priorit v podobě důrazu na dobré vládnutí a reformu místních samospráv či proces usmiřování a evropské podpory při zotavení z pandemie koronaviru v podobě Ekonomického a investičního plánu představují dobrou výchozí pozici pro pokračování této agendy i během českého předsednictví. Právě tyto záležitosti totiž do velké míry stále brzdí další rozvoj a bližší spolupráci mezi státy, ale také jejich cestu do euroatlantického prostoru, kam právoplatně patří.

Zahraníční politika jako priorita

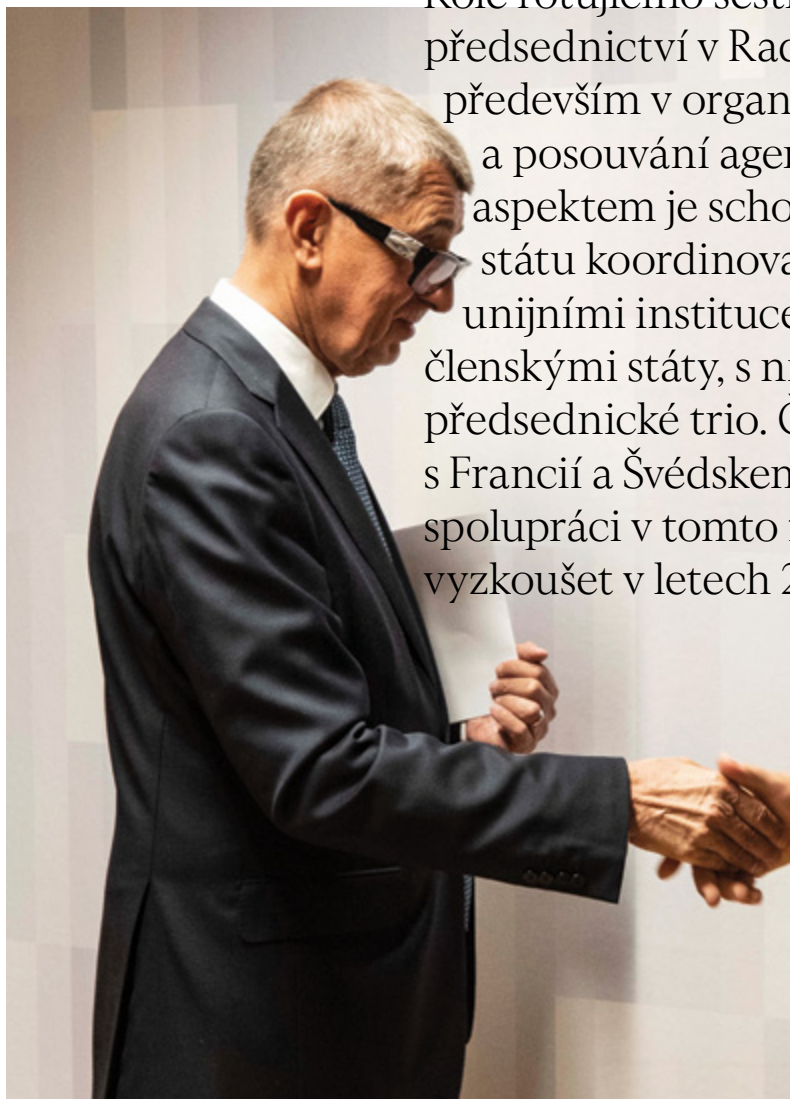
Na agendě českého předsednictví EU v druhé polovině roku 2022 bezesporu přistanou velká část evropské legislativy, včetně v oblasti digitalizace a mnoha dalších. České předsednictví bude také muset řešit spoustu nahodilých věcí, jako jsme tomu byli s ohledem na pandemii koronaviru svědky v době německého a portugalského předsednictví. Nicméně ČR by se v záplavě těchto věcí neměla utopit a měla by přijít i s vlastními prioritami, kterými by se mimo otázek tradičně významného vnitřního trhu měla stát i zahraniční politika, jež ČR v poslední době vynesla jistě ostruhy i na evropské půdě. Česká diplomacie by v tomto trendu měla pokračovat a zasadit se o průlom v oblastech, jimž rozumíme a můžeme je ve srozumitelné podobě předat i spojencům. A právě Východní partnerství a integrace západního Balkánu do evropských struktur jsou takovými příležitostmi, jak předsednictví nejen zvládnout, ale dát mu i nějakou zapamatovatelnou stopu a myšlenku do nové dekády evropské politiky ●

→ Autor je koordinátor ruského výzkumu v rámci projektu AMO MapInfluenCE

Komentář: Předsednické trio Francie, České republiky a Švédska: ČR musí ukázat, že je důvěryhodný partner

Pavčina Janebová

Role rotujícího šestiměsíčního předsednictví v Radě EU spočívá především v organizaci, managementu a posouvání agendy v Radě. Klíčovým aspektem je schopnost předsednického státu koordinovat se nejen s ostatními unijními institucemi, nýbrž i se dvěma členskými státy, s nimiž tvoří tzv. předsednické trio. Česká republika spolu s Francií a Švédskem měla příležitost si spolupráci v tomto formátu už jednou vyzkoušet v letech 2008–2009.

————— Institut skupinového předsednictví formalizovala Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost v roce 2009. Prohlášení k článku 16 odst. 9 Smlouvy o Evropské unii praví, že „předsednictví Rady s výjimkou složení pro zahraniční záležitosti vykonávají předem určené skupiny tří členských států s ohledem na jejich rozmanitost a zeměpisnou rovnováhu v Unii“. Zatímco daný stát vykonává svůj

šestiměsíční předsednický mandát, ostatní členové skupiny mu mají být „nápomocni ve všech jeho funkcích na základě společného programu“. Zároveň podle smlouvy platí, že „členové skupiny mohou mezi sebou dohodnout jinou úpravu“. V praxi byl systém osmnáctiměsíčních předsednictví zaveden již v roce 2007 jako jeden z nekontroverzních návrhů obsažených už v návrhu Smlouvy o ústavě pro Evropu.

Smysl předsednického tria

Možnost členských států otisknout během šesti měsíců do unijní politiky své priority je s ohledem na spíše manažerskou roli postlisabonského předsednictví omezená. Jak program jednotlivých předsednictví, tak program „týmový“ musí korespondovat s klíčovými unijními agendami, jejichž řešení se v Radě očekává. Ultimátním cílem osmnáctiměsíčního předsednictví je posílit kontinuitu

činnosti Rady, resp. kompenzovat fakt, že střídání předsednických států v jejím čele každého půl roku s sebou nese riziko fragmentace rozhodovacích procesů. Zároveň je nicméně zřejmé, že různé státy i přes její formální vymezení pojmají své předsednické role s různou mírou ambicí – zatímco některé státy se snaží výhradně zajistit co nejlhádší

Sarkozyho vystupovala jménem Unie značně asertivně i poté, co po šesti měsících svého předsednictví předala roli České republice, což se stalo příčinou příležitostného napětí, jakkoli na osobní rovině vzájemné vztahy mezi Sarkozyem a českým premiérem Mirkem Topolánkem fungovaly dobře. Dlužno dodat, že ke kontroverzím docházelo zejména

soustředění na agendu spojenou s regulací digitálního sektoru, klimatickými a sociálními tématy. Paříž své ambice ohledně úspěšného předsednictví promítá do Konference o budoucnosti Evropy. Česká republika se během předsednictví hodlá kromě tradičního rozvoje vnitřního trhu soustředit i na digitalizaci, rozvoj moderních technologií, udržitelnost a sociální soudržnost a zajištění bezpečnosti EU. Priority Švédska se v souladu s obecnými principy evropské politiky země od uvedených oblastí zásadně neodchylí.

Největší hrozbou pro české předsednictví je nedostatečný význam, který mu přikládá

fungování Rady a soustředí se na facilitaci dosahování kompromisů ve sporných tématech, jiné ke své předsednické roli přistupují s cílem působit jako lídr i ve smyslu prosazení svých politických priorit. Nutnost koordinovat se s dalšími dvěma partnery představuje pro naplnění takových ambicí další potenciálně limitující faktor. Pokud se nicméně danému aktérovi podaří prosadit se v rámci vyjednávání v triu, může svůj vliv rozšířit i nad rámec „svého“ půl roku.

Členské státy předsednického tria dohromady tvoří společný program působení Rady EU v příslušných osmnácti měsících, pro Českou republiku, Francii a Švédsko to znamená rok 2022 až do června 2023. Neopomenutelnou roli v procesu tvorby programu hraje Generální sekretariát Rady. Prozatím probíhají vyjednávání o sektorových agendách mezi jednotlivými ministerstvy, v horizontu týdnu by pak mělo dojít k jednání na úrovni představitelů/ministrů pro záležitosti Evropské unie. To bude v aktuálních podmínkách probíhající pandemie COVID-19 přirozeně ztíženo limitovanou možností osobních setkání. V průběhu března by pak pod vedením Generálního sekretariátu Rady měla začít práce na přípravě oficiálního programu. Dle zavedené praxe za účelem navázání užší a intenzivnější spolupráce a posílení kontinuity obvykle státy tria vysílají své experty do partnerských zemí. I navzdory ztíženým podmínkám nyní toto sdílení v jisté míře probíhá i v rámci našeho předsednického tria.

Priority Francie, České republiky a Švédska

Triu s Českou účastí bylo teprve druhým v daném formátu – následovalo po osmnáctiměsíčním předsednictví Německa, Portugalska a Slovinska. Úroveň koordinace mezi Českou republikou, Francií a Švédskem byla obecně spíše nízká. Formulace programu pro období 2008–2009 začala v roce 2007 a velká role v ní byla ponechána Generálnímu sekretariátu Rady. Mezi členy předsednické trojice byla zjevná asymetrie, z níž jednoznačně jako dominantní vycházela Francie. Ta pod vedením prezidenta Nicolase

v oblasti vnějších vztahů Unie, v níž během daného období bylo třeba reagovat na řadu nečekaných situací, jako rusko-ukrajinská plynová krize nebo eskalace napětí na Blízkém východě, a byla to právě příležitost hovořit jménem Unie navenek, které se tehdejší francouzský prezident iniciativně zhostil. Anťed' nelze očekávat, že by aktuální ambice Francie sehrávat klíčovou roli ve směřování Unie byly nižší.

V osmnácti měsících mezi lednem 2022 a červnem 2023 všechny tři státy čeká politicky potenciálně komplikované a nestabilní období. Navíc ve Francii proběhnou v dubnu a květnu 2022 prezidentské volby. Vzhledem k aktuálním voličským preferencím lze předpokládat, že první měsíce francouzského

Francie své nadcházející předsednictví rámuje mottem „oživení, síla, sounáležitost“

předsednictví budou, přinejmenším na politické úrovni, ovlivněny pravděpodobně ostrou předvolební kampaní, ale vyloučit nelze ani možnost převzetí prezidentského úřadu osobností s diametrálně odlišnými postoji k evropské integraci. Švédsko čekají parlamentní volby v září 2022 a formování vlády může snadno zasáhnout do počátku švédského předsednictví. Politicky nejstabilnější situace tak v průběhu jejího předsednictví potenciálně čeká Českou republiku, ačkoli ani to není vzhledem k charakteru české politické scény zaručeno.

Velkou část výzev, kterým Evropská unie bude v následujících letech čelit, známe již dnes – oblast zdraví, klimatických politik, digitalizace, demokracie, bezpečnosti a samozřejmě hospodářská obnova po pandemii. Francie své nadcházející předsednictví s ohledem na tyto výzvy rámuje mottem „oživení, síla, sounáležitost“ a chce se

Doporučení pro Českou republiku

Cílem České republiky by mělo být v první řadě hladké zvládnutí organizační a manažerské role předsednictví. Jakkoli máo ambiciózně to může znít, představuje šestiměsíční mandát pro Českou republiku, která je pro své unijní partnery často nepřilíh čitelná, příležitost prezentovat se jako spolehlivý, konstruktivní a schopný aktér. Takto by měla vystupovat i ve společných jednáních s Francií a Švédskem – tedy klást důraz na společné agendy a spolupráci při jejich posouvání dopředu. Jako „střední člen“ tria má Česká republika jedinečnou pozici k zajištění kontinuity v klíčových projednávaných oblastech. Zároveň by se Česko mělo být schopné v jednáních s Francií a Švédskem adekvátně prosadit a být aktivní a asertivní při práci na společném programu, tj. nepodléhat dominantanci zejména Francie. Největší hrozbou pro Českou republiku v kontextu spolupráce předsednického tria nepředstavuje nebezpečí zastínění ostatními dvěma státy, nýbrž

– jak to ostatně platí pro nadcházející předsednictví obecně – nedostatečný význam, který je tématu přikládán, a z něj vyplývající omezená schopnost jej využít

Úzká spolupráce ve formátu předsednického tria přináší členským státům příležitost k rozvoji bilaterálních vztahů a identifikaci potenciálu pro spolupráci na unijní rovině i nad rámec předsednictví, a to jak v rovině společných priorit a zájmových průníků, tak praktické spolupráce a navazování kontaktů mezi úřednickými aparáty jednotlivých zemí. Tato příležitost bohužel zůstala v letech 2008–2009 spíše nevyužita. Česká republika by se jí nicméně při nadcházejícím předsednictví měla chopit. ●

→ Autorka je analytičkou AMO se zaměřením na českou zahraniční politiku

Recenze: Supervelmoc?

Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne

Václav Kopecký

Ačkoliv přitahuje Čína velkou pozornost, existuje zatím jen málo knih, které by se věnovaly její současnosti a zároveň by byly k dispozici i čtenářům, nevládnoucím angličtinou. Jednu novinku přinesl slovenský knižní trh, kde na konci minulého roku kolektiv mladých autorů spojených většinou s think-tankem Středoevropský institut asijských studií, ale působících i v akademické sféře, vydal publikaci *Supervelmoc? Všetko čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*.

Jedná se o první knihu svého druhu ve slovenštině, jejíž vznik je navíc poměrně neobvyklý. Editoři Kristína Kironská a Richard Turcsányi reagovali na situaci, kdy v jejich rodném jazyce neexistovala populárně-naučná, ale zároveň komplexnější kniha o dnešní Číně. Aby se tento projekt mohl zrealizovat, uspořádali autoři crowdfundingovou kampaň, která nakonec uspěla a pomohla knihu vydat. Druhou motivací pro její vznik byla spolupráce s vynikajícím slovenským sinologem Martinem Slobodníkem, který bohužel v roce 2019 zesnul; právě jemu je pak publikace věnována.

Kniha je zajímavá i pro českého čtenáře tím, že ani v češtině zatím není příliš obdobných titulů. Množství publikací dotýkajících se Číny rozhodně roste. Za připomenutí stojí např. skvělé překlady soudobé beletrie z nakladatelství Verzone, překlady textů disidentů (např. Hovory se spodinou od Liao I-Wu), knihy zaměřené na specifické aspekty čínské politiky (např. Kulturní diplomacie Číny a její regionální variace Ondřeje Klímeše a kol.) či občasně překlady zahraničních politologů a sinologů. Pokud by si však čtenář chtěl vybrat jen jednu knihu v češtině jako úvod do problematiky současné Číny, moc příležitosti

nemá. Publikace Čínané 21. století: Dějiny – tradice – obchod od Lubici Obuchové vyšla již v roce 1999. V roce 2019 pak byly vydány Dějiny Čínské lidové republiky 1949–2018 od Ivany Bakešové, Ondřeje Kučery a Martina Lavičky, které se sice zaměřují na Čínu již pod komunistickou nadvládou a otevírají řadu témat relevantních i pro současnost, zároveň se však jedná především o chronologický výklad soudobých čínských dějin.

Kniha pro poučené laiky

Slovenští autoři přistupují k problematice jinak. „Poučenému laickému čtenáři a čtenářce“, kteří už něco málo o Číně vědí, chtějí přinést informace nad rámec toho, co si běžně přečtou v médiích. Avšak ne v podobě postupného dějinného výkladu, ale jako příručky, kterou čtenář může přečíst od začátku do konce, ale z níž si může vybrat i jednotlivá témata, jež jej osloví. Každá kapitola z celkem 20 se soustředí na určitou centrální otázku – např. zda existuje v Číně spravedlnost, jestli dokáže Čína inovovat, zda je ve vztazích s Evropskou unií a Ruskem spíše partnerem, či soupeřem nebo proč považuje Čínská lidová republika Tchaj-wan za svou integrální součást. Odpovědi se opírají o široké penzum literatury, vycházející přede-

vším z uznávaných západních akademických zdrojů, ale částečně také z čínského tisku či vlastního výzkumu autorů. Je třeba připomenout, že kniha spadá do populárně-naučné kategorie a jejím cílem je sumarizovat, edukovat a povzbudit k dalšímu zájmu, nikoliv přicházet s novými vědeckými poznatky.

Publikace je rozdělena do tří hlavních tematických bloků: 1) Historie, společnost a kultura, 2) Politika a ekonomika, 3) Mezinárodní vztahy.

Již první část naznačí, že se autoři snaží pokrýt opravdu velmi rozsáhle množství témat. Povinný rychlý úvod do moderních čínských dějin seznámí čtenáře s klíčovými koncepty a pojmy, které se často při popisu Číny v dnešní době objevují. K tomu dochází skrze demytizaci čínské historie, např. oblíbené (a mylné) představy Číny jako unitárního státu po dobu pěti tisíc let nebo vysvětlení prnutí v současném oficiálním narativu, kdy se na jedné straně maoistická Čína snažila císařskou tradici úplně popřít (a během Kulturní revoluce i zničit), ale na druhé straně současně vedení na obě dvě historické periody bez problémů navazuje. Samostatné kapitoly jsou věnovány Mao Ce-tungovi, jehož myšlení a odkaz jsou interpretovány skrze

dnešní vládu Si Ťin-pchinga, a masakru na Náměstí nebeského klidu v Pekingu roku 1989, který představoval zlomový moment pro další vývoj.

Následující kapitoly o filozofii a kultuře na straně jedné a životní úrovni a sociálních problémech na straně druhé představují různé otázky: počínaje tou, v jaké náboženství Číňané věří, jaké je postavení církví (a jejich silná kontrola ze strany státu), až po politiku jednoho dítěte a její dopady na demografickou situaci. Tyto kapitoly demonstrují, že autorům jde především o vysvětlení základního historicko-sociálního kontextu. Tento přístup má samozřejmě svá úskalí, především v textu dochází k výrazné redukci a zjednodušení některých událostí a konceptů – např. rozdíl mezi tím, co konfucianismus a konfucianské hodnoty znamenají v různých dobách a jaký je rozdíl mezi žitou každodenností čínského obyvatelstva a oficiálním narativem režimu, je v knize mnohokrát otevřeno, ale formát neumožňuje jít více do hloubky. Na druhou stranu však právě stručnost jednotlivých kapitol a otevření většího množství témat funguje jako dobrá motivace k další četbě a prohloubení zájmu.

Role komunistické strany a sociální kredit

Druhá část knihy s názvem „Politika a ekonomika“ představuje politický systém, roli Komunistické strany Číny nebo přičiny a důsledky ohromného ekonomického růstu. Kromě toho však také přináší vysvětlení problematiky sociálního kreditu, špatného stavu životního prostředí nebo se pokouší odpovědět na otázku, jak je na tom Peking s onou zmiňovanou schopností inovovat. Kapitola o čínské spravedlnosti a právu ukazuje několik úrovní, které se dají v Číně pozorovat. Na jedné straně popisuje vývoj čínské právní tradice za císařství a republiky až po vysvětlení toho, že v ČLR samozřejmě nemůže být o jakémkoliv nezávislé justici řeč a že smyslem soudního systému je plně sloužit komunistické straně. Na straně druhé však nechýbí ani krátký vhled do toho, jak některé místní soudy při soudních řízeních experimentují např. s použitím umělé inteligence či blockchainu, a přesahů, jaké to může mít.

Z českého pohledu je zajímavé, že chybí kapitola, která by se speciálně věnovala lidským právům. Ta jsou zmíněna poměrně rozsáhle v několika jiných kapitolách, od zmiňované vlády práva až po Sin-ťiang, jedná se však o jedno z témat, které se v české a slovenské debatě objevuje s odlišnou intenzitou. Pokud by obdobná přehledová publikace vznikla v České republice, je velmi pravděpodobné, že by samostatnou kapitolu obsahovala.

Velký prostor je naopak věnován vysvětlení sporu o nadvládu nad ostrovem Tchaj-wan. Kromě popisu historického vývoje od pre-

koloniálních dob až po současnost se kapitola věnuje podrobněji také vývoji specifické tchajwanské identity a jejím implikacím pro budoucnost vztahů s Pekingem. Kapitola o Sin-ťiangu se poměrně logicky věnuje především jeho současné lidskoprávní situaci a masivnímu zadržování ujgurského obyvatelstva, které je sice významně medializováno, ale jak autorka upozorňuje, mezinárodní politická odezva je zatím nedostatečná.

Existuje v Číně spravedlnost? Dokáže Čína inovovat?

Domácí a mezinárodní politika Číny

Nechybí také kapitola o Tibetu, věnující se do velké míry mechanismu předávání náboženských funkcí v tibetské kultuře (a tedy implikuje, jaké důsledky s sebou přinese úmrtí dalajlámy), a Hongkongu představující boj místního obyvatelstva za zachování svého autonomního postavení a zároveň hledající hlubší kořeny současných problémů např. v oligarchizaci elit, jež transformaci z britské na čínskou správu ekonomicky netratila, ale negativní důsledky se projeví na obyvatelstvu.

Poslední sekce pokrývá čínskou mezinárodní politiku od vztahů s hlavními světovými aktéry, přes iniciativu Nové hedvábné stezky až po slovensko-čínské vztahy. Tato sekce asi nejvíce reflektuje to, že autoři publikace pocházejí z think-tankového prostředí, a můžeme tak ještě více než u jiných kapitol číst širší úvahy o výhledu do budoucna. To se týká např. americko-čínských vztahů, kde následuje reflexe o pravděpodobnosti, že se Čína stane světovým hegemonem. Podle autora je taková šance jen malá, především proto, že Čína není zatím schopna navazovat funkční a pevná mezinárodní partnerství. Obdobně závěr publikace o slovensko-čínských vztazích přináší úvahu, jak by měla vypadat slovenská politika. Zde je asi nejostřejší z celé knihy formulováno osobní stanovisko, že ekonomická spolupráce má být založena na realistických projektech a že s Čínou je třeba komunikovat, protože je velmocí, ale zároveň musí být slovenská politika neústupná např. v lidskoprávních otázkách a musí být koordinována na úrovni EU.

Kniha přibližuje Čínu i pro českého čtenáře

Daří se tedy knize splnit svůj cíl přiblížit blíže Čínu zainteresovanému čtenáři? Dovolím si tvrdit, že ano a že je zajímavá i pro českého čtenáře, pro kterého bude slovenská perspektiva (s drobnými odchylkami) velmi blízká. Snaha představit Čínu v celé její komplexnosti je velice ambiciózní a je obtížné do jednoho textu shrnout vše od vysvětlení politického systému, přes brutální asimi-

lační politiku vůči menšinám až po inovační politiku. Některá témata, která se často objevují v českém kontextu (např. leninistický princip vládnutí čínské komunistické strany, vysvětlení pětiletých ekonomických plánů atd.), chybí, nebo jsou zmíněna jen okrajově, většinu však kniha obsahuje – jsou různě zpracována ve více kapitolách. Jedná se navíc o vysoce aktuální publikaci, jež byla od finalizace rukopisu velmi rychle vydaná,

a díky tomu časově končí v létě minulého roku. To samozřejmě znamená, že některé informace se od té doby změny (např. se začínají objevovat zprávy, že dojde ke znovuootevření teritoriálních sporů s Tádžikistánem, v Hongkongu došlo od léta ještě k dramatictějšímu vývoji, než bylo do té doby zřejmé atd.), nicméně na knihu jako celek to nemá závažný vliv.

Každá kapitola knihy by si mohla zasloužit samostatnou polemiku. Například debata o tom, zda je způsob vlády a osobnost generálního tajemníka Si Ťin-pchinga důsledkem nebo naopak výjimkou čínského politického systému, by sama mohla vystačit na zvláštní publikaci. Pro úvodní širší představu o Číně však v pojetí slovenských autorů rozhodně postačí. Navíc je text pro odbornou veřejnost dobrým vhledem do toho, jak o Číně uvažuje celá jedna široká generace slovenských expertů. Kniha by se tak mohla stát i inspirací pro české prostředí. Bylo by totiž zajímavé vidět, jak by se odpovědi českých expertů na stejné otázky lišily. ●

→ **Kristína Kironská – Richard Turcsányi (eds.): *Supervelmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne***

(Další autoři: Luboš Bělka, Klára Dubravčíková, Denisa Hilbertová, Barbara Kelemen, Martin Šebeňa, Filip Šebok, Matej Šimalčík)

Bratislava: HADART Publishing, 2020, 415 stran, ISBN: 978-80-99941-23-7

Volná tribuna: Jednotná evropská zemědělská politika: Česko vs. EU

Martin Pýcha

V současnosti vrcholí několikaleté jednání o reformě zemědělské politiky jak na evropské úrovni, tak také u nás doma v Česku. To, že se již po několikáté opakuje situace, kdy nebyly evropské orgány schopny najít shodu včas a je nutné zavést dočasné období pro přechod na nové podmínky, ukazuje, jak složité téma a jak velké politikum je otázka zemědělství v EU

Společná zemědělská politika patří k nejstarším pilířům Evropské unie. V minulosti bylo hlavním cílem Společné zemědělské politiky zajistit dostatek potravin pro země Evropského hospodářského společenství a také vytvořit právní rámec, který má zajišťovat jistou míru férovosti a spravedlnosti mezi zemědělci v jednotlivých zemích. Jakkoliv se může zdát, že máme jednotný trh a také jednotná pravidla pro zemědělskou politiku, žádný členský stát se ve skutečnosti nevzdal potřeby udržet si určitou míru vlastní potravinové soběstačnosti a potravinové bezpečnosti, stejně tak snahy podpořit či zvýhodnit své zemědělce. Aby tomu tak bylo v co nejmenší míře, má hlídat Evropská komise a pomáhat by jí v tom měla právě Společná zemědělská politika.

Nicméně po rozšíření Evropské unie o nové postkomunistické země se podoba zemědělské politiky výrazně změnila. To přineslo větší různost systémů v různých zemích a s tím se logicky i snížila schopnost vytvářet rovné podmínky pro všechny zemědělce bez ohledu na zemi, ve kterých hospodaří. Takovým konkrétním příkladem mohou být odlišné systémy administrace tzv. přímých podpor neboli pla-

teb na plochu, a to včetně velkých rozdílů ve výši těchto podpor. Ve většině nových zemí je vyplácena podpora na plochu, tj. sazba na jeden hektar zemědělské půdy, zatímco ve většině původních zemí je podpora vyplácena na farmu, tj. že každý farmář měl odlišnou výši této platby podle toho, jaké plodiny a komodity v minulosti produkoval. Také rozdíly mezi zemědělci v jednotlivých zemích jsou obrovské. Zatímco maltský zemědělec dostane podporu cca 670 EUR/ha a holandský zemědělec přes 400 EUR/ha, tak český zemědělec cca 250 EUR/ha a lotyšský necelých 160 EUR/ha.

Cíle jednotné evropské zemědělské politiky
Negativně vstupuje evropská zemědělská politika také do vlastního tržního prostředí. Postupem doby, jak mizel význam zajištění dostatečného množství potravin, se změnil její cíle. Nyní má tato politika tři hlavní role: ekonomickou, tj. zajištění příjmů zemědělců, sociální, tj. udržení zaměstnanosti na venkově, a ekologickou, tj. snížení negativních dopadů zemědělství na životní prostředí. Už z toho je zřejmé, že najít rovnováhu mezi těmito cíli je velice složité. Zvláště pak v době stále globalizovanějšího světového trhu. Desítky let jsou evropští zemědělci tlačeni do intenzifikace,

snižování nákladů a snižování ceny svých produktů. Potravináři, a především obchod, jsou koncentrováni do stále silnějších ekonomických subjektů a jejich tlak na cenu je neúprosný. Stačí si promítnout, jak vypadají reklamy „našich“ obchodních řetězců. Naprosto dominantní způsob reklamy u potravin zdůrazňuje nízkou cenu.

Nicméně naši zemědělci měli tu možnost naražit na tvrdá pravidla trhu v minulých třiceti letech mnohem tvrději. Před vstupem do Evropské unie jsme pro ni byli vnější zemí, do které se potraviny vyvážely z EU s proexportními podporami, tj. za ceny hluboce pod výrobními náklady. Tato forma podpor je už nyní v rámci WTO zakázána. V té době to vedlo k jedinému. Zemědělci u nás bojovali o přežití a celý sektor s výjimkou dvou let končil pravidelně s hlubokou ztrátou. Ze zemědělství odešly více jak 2/3 pracovníků, zemědělci neměli na investice a tak opouštěli investičně náročné obory jako pěstování ovoce a zeleniny nebo živočišnou výrobu. Po vstupu do EU se situace zlepšila, díky podporám došlo ke zvýšení příjmů, ale velice nízká úroveň podpor našich zemědělců, ve výši pouhých 25 % průměru EU, neumožňovala dohnat chybějící investice mi-

nulých let ani srovnat míru produkce s našimi kolegy ze západních zemí. Pokles produkce pokračoval a naši zemědělci se tak orientovali na produkci základních komodit, jako jsou obiloviny a olejniny.

K přežití tohoto období pomohla českým zemědělcům ještě jedna věc. Koncentrace a zvětšování velikosti s cílem snížení nákladů. Z ekonomického hlediska by to byla logická cesta, jak zachovat alespoň nějakou konkurenceschopnost našich zemědělců. Ke koncentraci zemědělců a chovů dochází i v původních zemích, ale díky vysoké míře podpory na rozdíl od našich zemědělců, byl tento proces mnohem pomalejší. Přesto se např. v Bavorsku počet chovatelů dojníc za posledních 10 let snížil o 35 %. Navíc tlak na rodinné farmy v Evropě neustále roste, k čemuž evropský komisař pro zemědělství Janusz Wojciechowski (na základě údajů z Eurostatu) prohlásil, že za dekádu 2005–2015 skončilo celkem 4 miliony farem a rodinných hospodářství, což znamená zánik tisícovky subjektů denně.

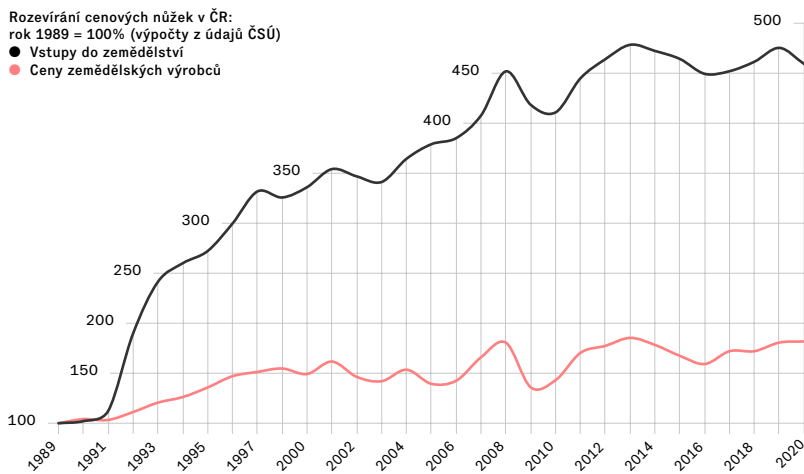
Konkurence o evropské dotace

Podstatné je ale, že naši zemědělci dokáží vypěstovat a vyprodukovat své produkty levněji než farmáři původních zemí EU 15. Bohužel naše konkurenční výhoda, kterou je velikost farem, je dnes v EU prezentována jako důvod pro to, aby naši zemědělci byli kráceni na unijních podporách. Jinými slovy, ten, kdo se snažil růst, zlepšovat svoji konkurenceschopnost, má být za tuto úsilí potrestán tím, že mu budou podpory kráceny. To je zcela v rozporu s rovnými podmínkami podnikání a je to velmi demotivující pro české zemědělce, kteří to vnímají jako cílenou snahu eliminovat naši konkurenci.

Tlak na nejnižší cenu není problém jenom u nás, ale v celé Evropské unii. Proti tomu se snaží působit EU tím, že podporuje zemědělství. Nejprve šlo o dotaci produkce, ta ale následně vedla k velké nadprodukcí a zhroutění cen zemědělských komodit, a tak následně přešla EU na dotaci na hektar zemědělské půdy. Cílem je mj. i podpora příjmů zemědělců, a navíc jsou tyto podpory podmíněny přístupem zemědělců k hospodaření. Bohužel to příliš nefunguje. Dle Evropské organizace COPA/COGECA, která reprezentuje zemědělce a jejich družstva, nedosahuje průměrný příjem zemědělce v EU ani 50 % celkového průměrného příjmu. Jak je to možné? Podpory totiž zkreslují skutečnou cenu potravin. Neboli tím, že Unie zemědělce dotuje, ve skutečnosti dotuje levnější potraviny. A tyto dotace ve skutečnosti protečou skrz zemědělce a potravináře k obchodníkům. Zemědělci tak prodávají své produkty desítky let za stejné ceny, přitom jim ale náklady rostou. V normální tržní ekonomice by tito zemědělci již dávno skončili, ale dotace je dlouhé roky držely při životě. Jak už však bylo řečeno, v současnosti ubývá v EU každý den 1000

farem, protože i přes tuto podporu nejsou schopny onen tlak na cenu ustát. Dobře je to vidět na grafu, jak se vyvíjí realizační ceny zemědělců v ČR a náklady na vstupy do jejich výroby.

v pořádku, nicméně cesta, kterou to EK prosazuje, je dlouhodobě neudržitelná. Evropská komise to zkrátka chce zemědělcům prostřednictvím členských států nařídit. Dosavadní způsob motivace zvýšenými dotacemi je pro

➤ Vývoj realizačních cen zemědělců v ČR a náklady na vstupy do jejich výroby.

Zemědělská politika Evropské komise

A co teď s tím? Evropská komise se rozhodla, že pokrátí dotace největším zemědělcům, aby je mohla přerozdělit ve prospěch těch malých. Z ekonomického hlediska je to vcelku logické řešení, když nemáte více zdrojů a nechcete současnou politiku přehodnotit. Evropská komise si tak možná koupila nějaký čas, ale rozhodně to není systémové řešení. A proč? Protože EU není izolovaný trh a konkurenceschopnost zemědělců mimo ni neustále roste. Nejenom že hlavní světoví producenti také dotují své zemědělce s cílem prosadit jejich produkci na světovém trhu, ale zároveň nijak nebrání zemědělcům v koncentraci a posilování jejich postavení.

Málo se ví, že např. Brazílie vynakládá kolem 234 EUR na občana na rozvoj svého zemědělství, potravinářského průmyslu a vývozu, zatímco EU vynakládá na zemědělskou politiku „pouze“ 107 EUR na občana. Také pohled na velikost zemědělských podniků mimo EU ukazuje, že i zde dochází k významné koncentraci. Průměrná výměra zemědělce v Chile je 107 ha, v USA 170 ha, v Kanadě 315 ha, v Argentině 590 ha a třeba v Austrálii je to více než 3000 ha. Jen těžko může EU udržet současnou strukturu farem, kdy průměrná velikost je cca 16 ha, a přitom se ale stále více otevírá dovozům potravin ze třetích zemí. Tolik peněz mít nikdy nebude.

Dalším důvodem, proč v EU chtějí nechtě musí dojít ke koncentraci zemědělců, je nový přístup Evropské komise. Ta stále více klade důraz na výrobu ekologičtějších potravin, které splní posílená očekávání spotřebitelů v oblasti ochrany životního prostředí, klimatu či zlepšování životních podmínek zvířat. To je

EK pomalý a navíc, nemá dostatek prostředků, aby mohla všechny zemědělce „uplatit“, aby přešli na ekologické zemědělství.

Evropské ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství totiž potřebuje na stejnou produkci cca dvojnásobek půdy a také má na produkci vyšší náklady. Tato nižší efektivita je vykoupena tím, že ekologický zemědělec má významně vyšší podporu, a také, že ekologické potraviny jsou výrazně dražší. Evropskou komisi ale nezajímá, jestli je spotřebitel chce, nebo zda vůbec má na to, tyto produkty kupovat. Zkrátka to „nařídí“. A tak hrozí, že zemědělci budou pěstovat biopotraviny, ale nebudou je mít komu prodávat. Daleko smysluplnější cestou by bylo využívání nových technologií, které mohou udržet konkurenceschopnost, a přitom snižovat vliv zemědělství na životní prostředí. Bohužel EU zatím raději volí cestu návratu o stovky let zpět, což se nám nakonec vymstí.

Společná zemědělská politika je stále méně garantem rovného ekonomického prostředí na jednotném evropském trhu. Žádný stát se nechce vzdát podpory svých zemědělců ani neopouští otázku potravinové soběstačnosti či bezpečnosti. Navíc zemědělství stojí na rozcestí. Společnost prostřednictvím svých politických představitelů musí být schopna artikulovat, co se od zemědělců očekává, ale zároveň by to mělo korespondovat s ekonomickými, ekologickými i sociálními možnostmi, a neignorovat přitom fungování trhu. Budou-li se tyto požadavky stupňovat, nevyhnutelně to povede k zvyšování cen potravin. ●

→ Autor je předsedou Zemědělského svazu ČR

Mezinárodní politika 1/2021 (první číslo ze tří)

Vydal: Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i.

Šéfredaktor: Tereza Soušková

Ředitel ÚMV: Ondřej Ditrych

Oddělení správy a služeb ÚMV: Jiří Mach

Korektury: Vladimír Trojánek

Design: www.publikum.design

Jednotlivé příspěvky vyjadřují názory autorů, nikoli vydavatele.

Redakce a administrace: Nerudova 3, 118 50, Praha 1

Registrováno MK ČR E 5210

Vznik čísla podpořilo Ministerstvo zahraničních věcí ČR v rámci dotačního programu Priority zahraniční politiky ČR a mezinárodní vztahy

Výtisk je neprodejný.

